

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 24.

Lördagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Olsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 222, med förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m.; och
nr 223, angående nedläggande av statens centralfryshus i Hallsberg.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 116, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å gramfoner m. m.; och

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herrar *Clason* och *Björns-son* väckta motionen, nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Föredrogs herr *Luterkorts* motion, nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning.

Herr *Luterkort*: Herr talman! Jag anhåller, att den motion, som av mig väckts i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173 angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, må få uppdelas i två motioner med samma motivering, den ena med yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allmän revidering av lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden samt den andra med yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i vilken utsträckning särskilda inskrivningsavdelningar må på sätt i södra Roslags domsaga ägt rum inrättas jämväl i andra domsagor.

Efter härmed slutad överläggning medgav på gjord proposition kammaren, att ifrågavarande motion finge uppdelas i två särskilda motioner, den ena med samma motivering som den ursprungliga motionen och med följande kläm:

Första kammarens protokoll 1925. Nr 24.

»På grund av vad jag sålunda anført tillåter jag mig att hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173 låta verkställa en allmän revidering av lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden»; samt den andra av följande lydelse:

»Under åberopande av motiveringen i den av mig väckta motionen nr 278 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173 utreda, i vilken utsträckning särskilda inskrivningsavdelningar må på sätt i Södra Roslags domsaga ägt rum inrättas jämväl i andra domsagor.»

I enlighet härmed uppdelades motionen nr 278 på angivet sätt i två motioner, av vilka den ena erhöil samma nummer och överskrift som den ursprungliga motionen samt den andra försågs med nummer 298 och med överskrift: om utredning angående upprättande av särskilda inskrivningsavdelningar i vissa domsagor.

Härefter hänvisades motionen nr 278 till behandling av lagutskott och motionen nr 298 till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herrar *Borell* och *Rogberg* väckta motionen, nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning.

Om
utsträckning
av rätten till
livränta enligt
olycksfalls-
försäkrings-
lagen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om ändring av 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 11 i första kammaren av herr *Tengdahl* och nr 21 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm.

I motionerna, som voro likalydande, hade hemställts, att 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 måtte erhålla viss i motionerna närmare angiven ändrad lydelse.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med förestående omarbetning av delar av olycksfallsförsäkringslagen taga under övervägande frågan om och i vad mån den rätt till livränta, som enligt nämnda lag tillkomme föräldrar till genom olycksfall dödad arbetare, borde utsträckas utöver vad för närvarande vore fallet.

Reservation hade anförts av greve *Spens* samt herrar *Tjällgren*, *Frändén*, *Öberg*, *Ros* och *Lindgren* i Dingelvik, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagen vidare åtgärd.

Greve Spens: Herr greve och talman! Av utskottets utlåtande framgår, att flera ledamöter av utskottet icke kunnat biträda utskottsmajoritetens skrivelseförslag, och då jag är en av dessa reservanter, ber jag att i största korthet få angiva skälen för den avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Dessförinnan ber jag dock att med några ord få redogöra för gällande bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen i detta hänseende och även för innehållet i de motioner, som väckts i denna fråga.

I olycksfallsförsäkringslagen är för närvarande stadgat, att, då olycksfall medfört en arbetares död, ersättning skall utgivas med, förutom begravningshjälp, livränta, som skall utgå i första rummet till efterlevande maka och barn, men, om sådana ej finnas, till den avlidnes föräldrar i fall dessa för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete *huvudsakligen* beroende.

Nu ha motionärerna, vilka äro ledamöter av försäkringsrådet, framhållit, att ordet »huvudsakligen» vid tillämpningen av lagen tolkats så, att den avlidne till mer än hälften måste ha bidragit till föräldrarnas underhåll, för att dessa skola kunna erhålla livränta, samt att detta haft den påföljden, att de livränteberättigades antal kommit att bliva mycket starkt begränsat, och att denna bestämmelse sålunda praktiskt taget endast fått ringa betydelse. Motionärerna uppgiva, att antalet olycksfall, som föranlett livränta åt efterlevande föräldrar, varit: år 1918 37, år 1919 22, år 1920 19 och år 1921 8. Det har under sådana förhållanden synt motionärerna vara med billighet och rättvisa överensstämmande, att livränta finge utgå, om blott föräldrarna varit i någon mån beroende av den avlidnes arbete, och att det sålunda icke skulle behövas, att de *huvudsakligen* varit beroende därav.

Såsom motiv för en dylik lagändring ha motionärerna dessutom anført, att hänsyn borde tagas ej allenast till det understöd, som redan lämnats, utan även till bidrag, som föräldrarna ansett sig framdeles kunna påräkna från barnen. Även för de belopp, som föräldrarna kunnat hopspara och använt till barnens utbildning och utrustning, böra dessa, enligt motionärernas förmenande, med skäl kunna i någon mån påräkna ersättning.

Utskottet har i ärendet inhämtat yttrande från försäkringsrådet och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening. Riksförsäkringsanstalten har nyligen avgivit yttrande i frågan i anledning av en hos chefen för socialdepartementet gjord och till anstalten remitterad framställning från ombudsmannen hos Svenska Eldarunionens avdelning i Sundsvall. Såväl riksförsäkringsanstalten som arbetsgivarnas representanter i försäkringsrådet hava avstyrkt det föreliggande förslaget, men försäkringsrådets majoritet har ansett sig av billighetsskäl böra tillstyrka detsamma. Emellertid har även denna del av försäkringsrådet medgivit, att förslagets genomförande skulle komma att medföra såväl ökning i ersättningskostnaderna, vilken ökning vore så gott som omöjlig att beräkna, som ökat arbete för ej blott försäkringsrättningarna utan även försäkringsrådet. De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening ha avstyrkt motionerna.

Utskottets majoritet har i likhet med pluraliteten i försäkringsrådet ansett, att starka billighetsskäl tala för att efterlevande föräldrar må kunna tillerkännas ersättningsrätt i vidare utsträckning än för närvarande är fallet. Utskottsmajoriteten har därför föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t, vilken visserligen är mycket vagt formulerad, men dock vilar på det uttalande av utskottet, att starka billighetsskäl tala för en utsträckning av denna ersättningsrätt.

Vi reservanter anse, att en riksdagsskrivelse i ämnet är onödig, redan av det skäl, att gällande olycksfallsförsäkringslag står inför en omedelbar omarbetning i viktiga delar, och att därvid nu ifrågavarande spörsmål alldeles säkert kommer under bedömande. Men vi anse även, att en riksdagsskrivelse är mindre lämplig, enär det, enligt vår mening, är minst sagt tvivelaktigt, huruvida arbetsgivarna — och dit räknas enligt olycksfallsförsäkringslagen icke blott industriidkare utan en var, som för sin räkning mot avlöning använder arbetare — särskilt under nuvarande ekonomiskt svåra tider böra åläggas en

Om
utsträckning
av rätten till
livränta enligt
olycksfalls-
försäkrings-
lagen.
(Forts.)

Om
utsträckning
av rätten till
livränta enligt
olycksfalls-
försäkrings-
lagen.
(Forts.)

utsträckt ersättningsskyldighet till föräldrar åt avliden arbetare och att utgiva högre försäkringspremier.

Även för staten skulle utgifterna ökas, när staten i en mycket stor utsträckning är arbetsgivare och staten dessutom får bestrida en väsentlig del av omkostnaderna för försäkringar enligt olycksfallsförsäkringslagen. Och vidare bidrager staten till livräntor, som utgå i enlighet med lagen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall, och staten bestrider hela förvaltningskostnaden för sistnämnda försäkring. Dessa kostnader utgå efter de i olycksfallsförsäkringslagen bestämda grunder.

Beträffande förslaget om utsträckning av arbetsgivarnas ersättningsskyldighet gentemot föräldrar till en genom olycksfall avliden arbetare framhåller de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening i sitt yttrande över motionerna, att det kan ifrågasättas, huruvida en dylik utvidgning av ersättningsrätten är tillräddig eller lämplig. Att förklara personer, som måhända äro fullt arbetsdugliga, livränteberättigade allenast därför, att de kunnat tillgodogöra sig någon del av hemmavarande barns arbetsförtjänst, innebär, synes det föreningen, en betänkelig och ur social synpunkt föga tillfredsställande utsträckning av ersättningsrätten enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Detta blir emellertid fallet, om ersättningsrätten utsträcker, på sätt i motionerna föreslagits. Att draga gränsen mellan att vara beroende eller icke beroende av sina barns arbetsförtjänst är mycket svårt, och riksförsäkringsanstalten har, bland annat, av detta skäl avstyrkt motionerna.

Det är att märka, att enligt 1901 års lag livräntor skulle utgå allenast till änkor och barn men ej till föräldrar till genom olycksfall omkomna arbetare. Alderdomsförsäkringskommittén upptog icke heller något stadgande därom och ej heller Kungl. Maj:ts proposition till 1916 års riksdag, då nu gällande lag antogs. Riksdagen utvidgade emellertid då själv lagen till att avse även livräntor åt föräldrar, som *huvudsakligen* varit beroende av den avlidnes arbete, och detta skedde under åberopande av en av riksdagen antagen lagändring av år 1909, varigenom livräntor tillerkänts föräldrar till värnpliktig, som avlidit till följd av skada, ådragen under militär tjänstgöring. Sistnämnda stadgande motiverades med att uppskov med inskrivning och sedermera eventuell befrielse från värnpliktens fullgörande kunde medgivas, bland andra, ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller till änka eller ogift kvinna och att därigenom från statens sida erkänts, att hänsyn borde tagas till deras ställning, vilka för sitt uppehälle vore *väsentligen* beroende av sina barns arbete.

I årets kungl. proposition till ny värnpliktslag är visserligen ordet »väsentligen» struket, så att värnpliktig skulle få uppskov, om blott föräldrarna vore beroende av hans arbete, men denna ändring har uppenbarligen tillkommit endast för att utgallra ett överskott av värnpliktiga. Någon utsträckt rätt till livränta för föräldrar till en avliden värnpliktig har emellertid nu ej ifrågasatts, och det är i varje fall mer än tvivelaktigt, om arbetsgivarna, som få betala premierna, böra åläggas den utsträckta ersättningsskyldighet, varom här är fråga.

Vidare är att märka, att dessa livräntor skulle komma att utgå mycket ojämnt, när föräldrar till en genom olycksfall avliden skulle komma i åtnjutande därav endast i det fall, att änka eller barn ej finnas.

Vi reserverar ha på alla dessa skäl ansett det vara riktigast, att riksdagen ej nu avlåter någon skrivelse, som ju alltid måste anses innebära en viss påtryckning, utan att man bör överlåta åt den utredning, som ändå omedelbart kommer att företagas, att fullt förutsättningslöst pröva ifrågavarande spörsmål.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Om utsträckning av rätten till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen.
(Forts.)

Herr Petré, Bror: Herr talman! Eftersom den föregående talaren här framfört de synpunkter, som ligga bakom den reservation, som finnes fogad vid utskottets betänkande i föreliggande fråga, skall jag be att få yttra några ord med anledning av vad sålunda anförts.

Det är givet, att, då det gäller att vidga ramen för olycksfallsförsäkringen, man har anledning att se sig väl före, då ju denna lagstiftning i vårt land går jämförelsevis ganska långt redan såsom förhållandena nu äro. Vi ha också inom utskottet haft denna synpunkt fullt klar för oss, men vid övervägande av den föreliggande frågan har utskottsmajoriteten dock kommit till det resultatet, att den ansett sig böra påkalla uppmärksamhet å det i motionerna väckta spörsmålet.

Vad angår den föregående talarens redogörelse för den gällande lagstiftningen å området och yttrandena över den i motionerna framförda frågan ber jag att å en punkt få göra en erinran gentemot talaren, då han nämligen sade, att riksförsäkringsanstalten skulle hava i avgivet yttrande ställt sig avvisande mot framställningen i motionerna. Detta uttalande är kanske icke fullt riktigt, ty vad riksförsäkringsanstalten yttrat sig om har varit en tidigare gjord, enskild framställning, som avsåg en ovillkorlig rätt till livränta åt föräldrar till en genom olycksfall i arbete avliden person, oavsett om föräldrarna varit ens till någon del beroende av den döde sonens arbetsförtjänst. Detta är ändock en annan sak med en dylik utvidgning av olycksfallsförsäkringen, som skulle tillförsäkra livränta åt föräldrar till en under olycksfall i arbete avliden son, även då föräldrarna icke i ringaste mån vore därav i behov.

Bakgrunden till motionerna är den, att försäkringsrådet, som har att pröva hithörande försäkringsärenden, därunder funnit, att den nuvarande gränsen för rätt till livränta i tillämpningen blivit så snäv, att i genomsnitt endast 13 personer om året i föräldraställning fått livränta efter genom olycksfall i arbete avlidna personer, om man nämligen frånräknar dem, som dött till följd av olycksfall, som orsakats av krigsförhållandena. Tvenne ledamöter av riksdagen, vilka tillika äro ledamöter i försäkringsrådet, hava med hänsyn härtill funnit sig föranlåtna att i dessa motioner väcka frågan, huruvida det icke skulle vara skäl uti att i någon mån vidga gränsen för föräldrars rätt till livränta uti ifrågavarande fall.

Det är att märka, att det icke blott är arbetarrepresentanterna i försäkringsrådet, som stå bakom denna uppfattning, utan även samtliga de medlemmar av rådet, som icke äro särskilda representanter för vare sig arbetsgivare- eller arbetarsidan, nämligen chefen byråchefen Enbom, försäkringsrådet Geijer samt t. f. ledamöterna Römy och Aae. Det ligger en mångårig erfarenhet hos dessa personer bakom den nu framförda uppfattningen, att starka billighetsskäl tala för en utsträckning av föräldrars livränterätt i enlighet med motionärernas yrkande.

Det är riktigt, såsom den föregående talaren erinrade om, att de båda arbetsgivarrepresentanterna i försäkringsrådet ej tillstyrkt motionerna, i det att de uttalat, att syftet med desamma vore beaktansvärt, men icke i så hög grad, att det borde giva anledning till att nu åter vidtaga en lagändring.

Just på denna ståndpunkt står ock utskottets majoritet. Vi anse nämligen, att en lagändring ej nu bör göras, men att då besparingskommitténs betänkande torde komma att föranleda en ganska genomgripande ändring i denna lagstiftning under de närmaste åren, det därvid kan bliva lämpligt tillfälle att jämväl överväga, om tillräckliga skäl föreligga för en utsträckning av livränterätten

*Om
utsträckning
av rätten till
livränta enligt
olycksfalls-
försäkrings-
lagen.*

(Forts.)

åt föräldrar till genom olycksfall avlidna personer. Vi stå således i ganska god överensstämmelse jämväl med den av arbetsgivarrepresentanterna i försäkringsrådet uttalade uppfattningen i denna fråga.

Nu ber jag få säga, att man mot de nu gällande bestämmelserna nog kan även i annat avseende göra erinran. Den nuvarande lagen giver rätt till livränta åt föräldrar, då änka eller barn efter den avlidne icke finnas samt föräldrarna varit av hans arbete huvudsakligen beroende, å ett belopp, motsvarande $\frac{3}{4}$ av den avlidnes arbetsförtjänst; och då arbetsförtjänsten med nuvarande löneförhållanden i vanliga fall uppgår till 2,400 kronor om året, så innebär detta, att 600 kronor i regel utgå i livränta till föräldrar, som varit huvudsakligen beroende av den avlidne sonens arbetsförtjänst. Jag skulle förmoda, att det finnes många i föräldraställning, särskilt mödrar, som, även om de huvudsakligen varit beroende av den döde sonen, dock av honom fått emottaga understödsbelopp, som varit betydligt lägre än de livräntebelopp, som arbetsgivarna enligt nu gällande bestämmelser äro pliktiga utbetala. Jag menar således, att arbetsgivarna enligt nu gällande lagstiftning få i slika fall utbetala i livräntor högre årliga belopp, än modern förut fått uppbära av den avlidne sonen.

Det är nog riktigt, att den av motionärerna föreslagna ändringen av bestämningen »huvudsakligen beroende» till »beroende» kan väcka vissa betänkligheter. Jag tror för min del, att om man nu skulle linjera upp en linje härvidlag, många skäl skulle tala för, att gränsen droges ungefär så, att livränteförmån skulle tilldelas föräldrar, som varit avsevärt beroende av den avlidnes arbetsförtjänst och att så prövning om beloppet skulle ske för fall till fall. Väl förstår jag, att erinringar kunna göras mot denna skälighetsprövning, men det förefaller mig dock, att den skulle vara den lämpligaste, synnerligast sedan genom omläggning av sjukförsäkringen lämpliga lokala kontroll- och undersökningsorgan vunnits.

Jag skall icke giva mig längre in på själva sakfrågan utan vill endast påvisa, hurusom man på detta område gått in för en mera utsträckt ersättningsskyldighet efter hand gent emot föräldrar till avlidna personer. Om en vidgad skadeståndsskyldighet åt föräldrar till genom brott dödade personer har redan för 10 år sedan framställning gjorts från riksdagens sida och nu nyligen jämväl av justitieombudsmannen. Det är för närvarande så ställt i detta hänseende, att en person, som tagit livet av en annan, genom exempelvis mord, icke har skyldighet att i någon mån lämna underhållsbidrag till den dödades föräldrar, även om dessa varit helt beroende av den dödades arbete.

Nu har den föregående talaren sagt, att han hade anledning tro, att man på grund av besparingskommitténs betänkande skulle, oavsett om en skrivelse nu komme till stånd, ändock komma in på övervägande av de i motionerna framhållna förhållandena. Jag för min del har emellertid anledning tro motsatsen. Det är nämligen så, att besparingskommitténs betänkande rör närmast organisationsfrågan för olycksfallsförsäkringen och vidare vissa speciella frågor å området, avseende närmast ändring i karenstiden och beräkningen av sjukpenning. Men organisationsfrågan måste föranleda en väsentlig omstöpning av lagen och under sådana förhållanden har utskottsmajoriteten ansett sig böra hemställa, att Kungl. Maj:t i samband med den sålunda förestående omarbetningen av delar av olycksfallsförsäkringslagen måtte taga under övervägande frågan huruvida och i vad mån en utsträckning av den för närvarande stadgade rätten för föräldrar att erhålla livränta efter genom olycksfall dödade arbetare må kunna äga rum.

Jag tror, herr talman, att fullgoda skäl föreligga för denna utskottets hemställan, och jag ber därför att få yrka bifall till densamma.

Greve Spens: Herr talman! I anledning av vad den ärade utskottsordföranden nyss yttrat ber jag att få säga några ord.

Jag vill då först framhålla, att en riksdagsskrivelse, oberoende av huru den är avfattad, alltid måste ses mot bakgrunden av den motion, som föranlett densamma, och varje riksdagsskrivelse kommer därför att utöva en viss påtryckning. Alla äldre ledamöter av kammaren ha nog haft erfarenhet av detta. Vi ha ofta sett, att en skrivelse, som varit lika vagt avfattad som denna, givit anledning till vittgående lagförslag, som ofta gått längre, än man tänkt sig vid skrivelsens avlätande.

Utskottets ordförande anmärkte mot mig, att riksförsäkringsanstalten icke skulle ha avgivit yttrande i denna fråga. Det är visserligen sant — och jag omnämde också det i mitt förra anförande — att riksförsäkringsanstalten avgivit yttrande närmast i anledning av Svenska Eldarunionens framställning till Kungl. Maj:t, vilken framställning anstalten fått till sig remitterad, och att denna framställning var något mera omfattande än den nu föreliggande motionen. Men riksförsäkringsanstalten har uttryckligen tagit upp även den nu föreliggande frågan. Anstalten säger tydligt i sitt yttrande, att uttrycket »för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete beroende» har visat sig vara svårtolkat och i tillämpningen mindre lämpligt. Eldarunionen hade i sin framställning — och det var ju den, som riksförsäkringsanstalten närmast hade att yttra sig om — icke väckt förslag om att uttrycket i fråga skulle ändras, så att rätt till livränta skulle inträda för föräldrar, blott de varit beroende av sina barns arbete, utan man hade där tänkt på en dylik rätt för alla föräldrar, men riksförsäkringsanstalten har ändock uttryckligen upptagit just den nu föreliggande frågan, och under sådana förhållanden ansåg sig utskottet ej behöva begära yttrande av riksförsäkringsanstalten över de förevarande motionerna.

Beträffande ändringarna i strafflagen komma ju dessa under Kungl. Maj:ts bedömande i anledning av framställning i ärendet från justitieombudsmannen.

Utskottsordföranden sade vidare, att han trodde, att nu förevarande fråga icke skulle komma under bedömande, om icke riksdagen skreve i ärendet. Jo, det komme den säkert. Det är nämligen så, att vid alla utredningar av sakkunniga eller kommittéer tages hänsyn till allt vad som förekommit här i riksdagen i det ämne, som utredningen avser; och nog synes det mig i allt fall vara all anledning, att en sådan här fråga, som har så vidsträckt ekonomisk betydelse, skulle komma att upptagas av besparingskommittén. Men i alla fall tages — såsom sagt — vid kommittéutredningar alltid hänsyn till allt vad som förekommit i ärendet under riksdagsbehandlingen. Sålunda tror jag man kan vara fullkomligt lugn för den saken, att även om ingen skrivelse kommer till stånd, besparingskommittén kommer att upptaga denna fråga till behandling.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag skulle bättre kunnat förstå greve Spens, om hans yrkande gått ut på att alldeles upphäva den ifrågavarande rätten till ersättning. Men om denna rätt över huvud skall vara kvar, är det väl ändå rimligt, att de, som skola döma i dylika frågor, inte skola arbeta med en lagparagraf, som är till den grad snävt skriven, att den i realiteten snart sagt sjunkit ned till att bli en död bokstav. Vi hade icke avdömt så synnerligen många mål av den sorten i försäkringsrådet, förrän hos oss alla — jag tror även hos mina kamrater på arbetsgivaresidan, som nu av vissa principiella skäl stå som reservanter i fråga om rådets yttrande — uppstod en livlig önskan att kunna få en lagändring på något sätt, så att man bleve i stånd att ge en ersättning, som vore på ett eller annat sätt proportionerlig mot den grad

*Om
utsträckning
av rätten till
livränta enligt
olycksfalls-
försäkrings-
lagen.
(Forts.)*

Om
utsträckning
av rätten till
livränta enligt
olycksfalls-
försäkrings-
lagen.

(Forts.)

av beroende, vari vederbörande stått till den avlidne. Vem som helst bör kunna förstå, att detta absoluta hävdande av, att efterlevande föräldrar för att få livränta skola ha varit »huvudsakligen» — d. v. s. med nuvarande tolkning till mer än hälften — beroende av den avlidne, ju gör, att de fall, där ersättning kan tilldömas, på grund av sakens natur måste bli synnerligen få. Detta så mycket mer som dessa mål i vad fall som helst ofta äro mycket svårbedömliga.

Jag skall från min praxis i dessa saker nämna ett mål, som jag varit med om att avdöma i går. Det var ett fall, där den avlidne, enligt vad som var genom polisförhör fullt officiellt och just konstaterat, i flera år hade skickat hem inte mindre än 1,100 kronor om året, ej för att insättas på bank för hans egen räkning, utan för att gå till hjälp åt föräldrarna. Men fadern hade haft en inkomst på 1,300 kronor, och eftersom 1,300 onekligen är mer än 1,100, måste försäkringsrådet anse, att då fadern och modern icke varit huvudsakligen beroende av den avlidne, så kunde 7 § inte tillämpas.

Det är ju i alla fall, det måste man erkänna, en rätt besynnerlig lag, som kan leda till dylika resultat.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Greve *Spens* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion angående vissa missförhållanden i avseende å försäljningen av tobaksvaror, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphörande av kammarrättens domsrätt i vissa mål.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.

Genom en den 23 januari 1925 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 48, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående lagfart å fång till fast egendom.

Häri genom förordnas, att 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, jämlikt dess lydelse i lagen den 22 november 1912 (nr 324), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

Kan — — — — — ordning.

Är lagfartsansökning förklarad vilande till följd av hinder, varom i 7 § förmäles, skall kungörelse därom av rätten utfärdas, om sökanden det äskar. Varder ej, efter det genom sökandens försorg nämnda kungörelse blivit såväl en gång införd i allmänna tidningarna samt tidning inom orten, som av rätten bestämts, som ock, när fråga är om egendom å landet, tre gånger, minst en månad mellan varje gång, uppläst i kyrkan för den församling, där egendomen är belägen, klander å fångt instämt samt i rättens lagfartsprotokoll antecknat inom tre år efter sista kungörandet; och förekommer ej heller eljest anledning att annan äger bättre rätt till egendomen; då må den omständighet att förre ägarens åtkomst ej styrkes icke vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande, där det visas, att sökanden eller han och hans rättsinnehavare oavbrutet under nämnda tre år varit i mantalslängd upptagna såsom ägare till fastigheten. Innan i ty fall ansökningen bifallas må, skall kronans ombudsman däröver höras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1925, dock att i avseende å lagfartsansökning, varom kungörelse tidigare utfärdats, skall gälla vad hittills varit stadgat.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en av herr *Lindhagen* inom första kammaren väckt motion, nr 198, i vilken hemstälts, att propositionen nr 48 om förkortning av tiden för lagfartskungörelse ej måtte av riksdagen bifallas.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, med avslag å den av herr *Lindhagen* väckta motionen, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Reservation hade avgivits av herr *Hederstierna*, som anförde:

»Under åberopande av vad lagrådet anförde emot förkortning av den nu stadgade tiden utav fem år efter sista kungörandet av ansökning utav ifrågavarande art hemställer jag, att riksdagen, med bifall till herr *Lindhagens* motion, måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts proposition, att förevarande § i lagfartsförordningen skall hava följande innehåll:

Kan — — — — — ordning.

Är lagfartsansökning förklarad vilande till följd av hinder, varom i 7 § förmäles, skall kungörelse därom av rätten utfärdas, om sökanden det äskar. Varder ej, efter det genom sökandens försorg nämnda kungörelse blivit såväl en

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

gång införd i allmänna tidningarna samt tidning inom orten, som av rätten bestämts, som ock, när fråga är om egendom å landet, tre gånger, minst en månad mellan varje gång, uppläst i kyrkan för den församling, där egendomen är belägen, klander å fånget instämt samt i rättens lagfartsprotokoll antecknat inom fem år efter sista kungörandet; och förekommer ej heller eljest anledning att annan äger bättre rätt till egendomen; då må den omständighet att förre ägarens åtkomst ej styrkes icke vidare utgöra hinder för lagfartens beviljande, där det visas, att sökanden eller han och hans rättsinnehavare oavbrutet under nämnda fem år varit i mantalslängd upptagna såsom ägare till fastigheten. Innan i ty fall ansökningen bifallas må, skall kronans ombudsman däröver höras.»

Herr Rogberg: Herr talman! Under behandlingen av detta ärende i utskottet har jag anslutit mig till den uppfattning, som uttalats av herr Hederstierna i hans reservation.

Som bekant fordras det för lagfarts beviljande, att den föregående ägarens, arvlåtarens eller säljarens, åtkomst blivit behörigen styrkt. Emellertid kan det ju inträffa, att åtkomsten i enskilda fall icke kunnat styrkas, och då anvisar lagen en nödfallsutväg, nämligen lagfart efter kungörelse. Denna lagfart efter kungörelse är enligt gällande rätt förenad med vissa kostnader, i viss mån omständlig och drager sin tid. Den kräver, att fem år skola förflöta från kungörandet, innan lagfarten får meddelas. Häröver har på visst håll klagats. Små fastighetsägare klaga över kostnaderna vid förfarandet, och de större fastighetsägarna klaga över kungörelsetidens längd. Dessa behöva ju esomoftast låna pengar, och meddelad lagfart är ju i regel villkor för intecknings erhållande, men när de icke ha lagfart, kunna de icke få inteckning.

Nu har Kungl. Maj:t föreslagit dels en vad Kungl. Maj:t kallar förenkling i förfarandet, och dels avkortning i klandertiden från lagens fem år till den som man kan tycka i svensk rätt något egendomligt valda tidsperioden av tre år. Man kunde ha förväntat, att ett år eller två år skulle föreslagits, men Kungl. Maj:t har nu föreslagit tre år.

Vad då först angår förenklingen i förfarandet, är vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit av obetydligt värde och motsvarar icke alls vad jag för min del hade väntat att Kungl. Maj:t skulle föreslå. Utskottet har icke velat, och jag vill ej heller i den delen framställa någon anmärkning.

Däremot kan jag icke ansluta mig till utskottets uppfattning, såvitt utskottet hemställt om bifall till propositionen om kungörelsetidens eller klandertidens förkortning från fem till tre år. Först och främst förekommer det, såsom Svea hovrätt och Stockholms rådsturätt påpekat, att försök nu göres att få lagfartskungörelse i ändamål att undslippa stämpel på tidigare fång. Visst erinras det i propositionen, att sådana försök äro olagliga. Men frestelsen till försöken finnes, och frestelsen att anlita kungörelsevägen för att slippa stämpeln ökas självfallet i samma mån, som kungörelsetiden förkortas.

Vidare, nog är det lyckligtvis här i landet så, att tack vare en hel del omständigheter olaga fång till fast egendom äro ytterst sällsynta, men det är icke uteslutet, att en förkortning av kungörelsetiden för lagfart efter kungörelse kan uppmuntra oredlighetsförsök. Och oredlighetsförsök torde, om de förekomma, närmast bli riktade mot minderåriga och bortavärande. Det kan förekomma, att minderåriga hava förmyndare, mer eller mindre slappa i sitt värvs fullgörande, och ännu vanligare är det, att den, som länge varit borta, icke alls har någon, som bevarar hans rätt. Till skydd för dylika personer, så att deras rätt till fast egendom icke skall spolieras, är en icke alltför kort kungörelsetid förmånlig. Jag skall gärna med-

ge, att i något enskilt fall en femårig kungörelsetid kan synas onödigt lång, men i det hela är den ganska väl avpassad efter svenska förhållanden och efter svensk uppfattning. Och framför allt, ett är då åtminstone säkert, nämligen att en kungörelsetid av fem år är välbehörlig för dem, vilka skola bevaka kronans rätt till fast egendom. Kronans rätt till fast egendom är egentligen aktuell och av betydelse i Norrland. Också har den av hovrätterna, som får anses sitta inne med den bättre kännedomen om de norrländska förhållandena, nämligen Svea hovrätt, liksom lagrådet avstyrkt den av Kungl. Maj:t ifrågasatta förkortningen av klandertiden.

Jag kan icke frigöra mig från den uppfattningen, att denna förkortning av klandertiden är obehörlig, och till denna uppfattning ha — utom, som jag sagt, Svea hovrätt och lagrådet — även motionären i ämnet, herr Lindhagen, liksom den i protokollet antecknade reservanten, herr Hederstierna anslutit sig.

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Jag har begärt ordet, icke för att på något sätt närmare inlåta mig i debatten, utan endast för att tillkännage, att då jag var förhindrad att närvara vid det tillfälle, när utskottsutlåtandet justerades, hade jag heller icke möjlighet att instämma i den reservation, som avgivits av herr Hederstierna. För att ge skäl för min röstgivning, därest det här skulle bli fråga om votering, får jag för min del tillkännage, att jag kommer att lägga min röst för bifall till reservationen.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskotts-förslaget.

Den förste ärade talaren började med att nämna, att han tyckte, att den tidsperiod, som nu har valts, nämligen tre år, var en egendomlig tid. Jag vet just inte, varför tre år skall vara en egendomlig tid. Man brukar ju annars tala om, att alla goda ting äro tre, så jag kan inte förstå, varför just tre år skall vara så märkvärdigt. Tvärtom tycker jag det är en mycket väl avvägd tid. Det hade ursprungligen föreslagits endast två år, men justitieministern har av vissa skäl som anförts vid ärendets behandling i statsrådet ansett, att tiden kunde utsträckas till tre år, och det steget tror jag har varit mycket välbetänkt, när man finner, att det är så många, som rygga tillbaka för en kortare tid.

Det är rätt egendomligt, att vid de tidigare tillfällen detta ärende förelegat till behandling — det har varit före många gånger — har man mera fäst sig vid, att särskilt minderåriga och bortavarande på detta sätt skulle kunna äventyra att bli berövade sin egendom. Nu har man slagit in på en annan väg och pekat på att de försök, som redan nu enligt uppgift göras att slippa ifrån lagfartsstämpel, skulle bli ännu talrikare. Jag hyser den uppfattningen, att försöken att slippa betala lagfartsstämpel böra förhindras på helt annat sätt än genom att behålla en onödigt lång kungörelsetid. Vad de stora köpen beträffar är det nog så, att de åtminstone på landet alltid bliva kända. Det går inte för sig för en köpare att där underlåta att söka lagfart, om myndigheterna göra sin plikt och förelägga honom att söka lagfart. Jag tror inte, att man behöver vara så orolig för det. Nu medgav den förste talaren, att olaga fång till fast egendom dess bättre äro mycket sällsynta. Så tror också jag är förhållandet, och därför vet jag inte, varför man är så ängslig för denna reform. Jag har hört mig för i min egen domsaga, och så vitt man kan minnas, har det där inte inträffat ett enda fall, då någon efter kungörelseförfarande instämt klandertalan för att rädda sin egendom.

*Ang.
ändringar i
lagfarts-
förfordningen.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

Nu är det ju i själva verket på det sättet, att ett bifall till propositionen kommer att förkorta hävdetiden från 25 till 23 år, och jag frågar då: kan man verkligen tro, att en förskjutning i detta fall från 25 till 23 år är av någon vidare betydelse ur allmän synpunkt? Däremot äro dessa två år mycket värdefulla för dem, som önska komma i tillfälle att belåna sina fastigheter, och det är naturligtvis huvudsakligen i detta syfte, som denna reform tillkommit, för att människor skola komma i tillfälle att begagna sin fastighetskredit. Den ärade förste talaren åberopade också de myndigheter, som blivit hörda och som uttalat sig emot reformen, men det är att märka, att två av rikets hovrätter dock ha tillstyrkt densamma liksom också pluraliteten av landets häradshövdingar.

Under sådana förhållanden tycker jag det icke bör råda någon tvekan om att man bör bifalla Kungl. Maj:ts förslag, och därför upprepar jag mitt yrkande om bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Gabriellson: Herr talman! Det är litet svårt för en lekman att ge sig in på en lagfråga, men då jag har vissa erfarenheter från det praktiska livet angående hithörande förhållanden, ber jag att få säga några ord.

Jag anser det ytterst välbehörligt och nyttigt med en reform i syfte att förkorta tiden för kungörelseförfarandet, särskilt när det gäller egnahemsbildning. Det händer ibland vid köp av soldattorp eller mindre lägenheter, att det är nödvändigt att tillgripa kungörelseförfarande för att få lagfart. Då dröjer det, enligt nuvarande bestämmelser, fem år, innan en egnahemslånetagare kan få sina handlingar klara, och efter dessa fem år, sedan han fått lånet och kontrakt blivit underskrivet, skall han ha hunnit fullgöra sin byggnadsskyldighet. Om han icke fullgjort byggnadsskyldigheten inom fem år, skall egnahemslånet levereras tillbaka till statskontoret, och följaktligen blir det så, att den, som sökt lånet, på grund av bestämmelserna icke kan få ut några pengar, men om tiden, såsom av Kungl. Maj:t föreslås, förkortas till tre år, så har han två år kvar, som han då kan använda för att fullgöra sin byggnadsskyldighet, sedan han fått ut sitt egnahemslån.

Jag kan icke heller finna, att det kan vara några svårigheter förenade med en förkortning av tiden för den, som det gäller, ty har han icke på dessa tre år fått klart för sig, att egendomen är såld, tycker jag ej, att dessa återstående två år skola spela sådan roll, att man därvid bör fästa så stort avseende.

Jag finner, som sagt, att reformen är välbehörlig, och yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Hederstierna: Det fanns en tid, då det icke var möjligt att få en fråga på riksdagens bord, utan att egnahemmen kommo med, och så tycks vara fallet även med denna fråga.

Man skrev ju förra året helt försiktigt, åtminstone var det lagutskottets uppfattning, och begärde en utredning, huruvida och i vad mån en förkortning av tiden i detta fall skulle kunna äga rum eller icke. Men så är det ofta, när man skriver på detta sätt: man känner sig bunden av vad som en gång skrivits. Även om utredningen kanske borde stämma riksdagen till litet eftertanke. Denna tanke att gå tillmötes dessa önskemål och förkorta den ifrågavarande tiden är ju ganska ny hos riksdagen, ty så sent som 1920, då en motion i detta avseende väcktes, ansåg utskottet, att man icke kunde förorda någon sådan förkortning. Men nu, fyra år efteråt, finner man det vara alldeles klart, att man skall tillmötesgå önskingarna i denna del.

När riksdagen begärt denna utredning, borde man väl kunna tänka sig, att riksdagen tar någon hänsyn till vad utredningen har ådagalagt. Och när man då ser, hur Svea hovrätt, med det stora område den har under sin domvärjo,

på det allra bestämdaste tar avstånd från detta förslag och förklarar, att ett bifall till detsamma skulle medföra en icke obetydlig fara för rättssäkerheten, så förefaller det, som om detta borde vara något som skulle mana riksdagen till eftertanke. Och detta avståndstagande har ju i hög grad vunnit gehör inom lagrådet, i vilket då sutto just två av de ledamöter i högsta domstolen, som ha särskilt lantdomarerfarenhet. Lagrådets förnämsta skäl är ju, att när man skall utfärda gravationsbevis, så uppstår en stor svårighet, när man icke längre har tillfälle att följa hela linjen av föregående ägare, utan det dyker fram en sådan här ny lagfart på grund av kungörelseförfarande. Det måste uppstå svårigheter vid utfärdandet av gravationsbevis med anledning härav, och lagrådet har enhälligt förklarat sig avstyrka förslaget.

Även justitieministern har ju hajat till litet inför detta bestämda avstyrkande i så måtto att under det han förra året förklarade, att han tyckte det vara nog med två år, har han nu varit nog vänlig att utsträcka tiden till tre år. Det lär väl justitieministern icke kunna bestrida.

Vad som föranledde mig att redan förra året avråda kammaren att gå med på detta var såsom huvudskäl naturligtvis, att det väl icke är så förfärligt farligt, om en äganderätt, som fått sitt lagfästade genom lagfart, befinnes icke vara giltig. Det är naturligtvis mycket tråkigt för den ägare, som sitter där med sin lagfart och i god tro anser sig vara ägare av fastigheten. Har han icke klara papper från sina fångesmän, så får han ju stå den risken. Men vad som för mig synes innebära den största faran är, att man genom detta rubbar fastighetskrediten, att de in-teckningar, som blivit beviljade på grund av sådan här oriktig lagfart, måste upphävas. Ett av de förnämsta stöden för hela vårt privata finansväsen här i landet är ju, att vår fastighetskredit är orubbad. Det är något, som man både i inlandet och utlandet vill hålla fast vid, att in-teckningar, som blivit beviljade i fast egendom här i vårt land, skola vara något, som man kan tro på och lita till. Kommer det ryktet ut, att det icke är så säkert med detta, är det ingalunda lämpligt.

Detta har för mig varit huvudskälet, varför jag på det bestämdaste har avrått från förslagen i detta avseende, och vid detta avrådande fasthåller jag.

Jag yrkar bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr Lyberg: Herr talman! När, bland andra, herrar Hederstierna och Lindhagen förenat sig i motståndet mot den reform, som här är ifrågasatt, så är det visserligen inte från alldeles samma utgångspunkter, om också utgångspunkterna ha det gemensamt, att de i bägge fallen äro högst juridiskt-formella, vilket i allmänhet brukar vara en styggelse för den framstående juristen Lindhagen. Om någon gent emot herr Lindhagen skulle ha intagit en ståndpunkt, likartad med den han intager i denna fråga, är jag rädd, att han skulle ha talat om »juristeri», vilket han ju gör rätt ofta; han skulle ha sagt, att formen sluter ögonen för innehållet, och han skulle ha talat om, hur juristerna lägga sin döda hand över småfolkets önskemål.

Herr Lindhagen har nu visserligen inte kunnat eller velat åberopa sin strykpojke lagrådet, vilket ju hans meningsfrände i detta fall, herr Hederstierna, gör; utan herr Lindhagen säger, att en förkortning av klandertiden på sätt här är ifrågasatt komme att öka faran för att den enskilde skulle olagligen åtkomma kronans jord, lättare vinna 20-årig hävd. Jag vill därtill erinra, att det enligt gällande lag såväl som enligt den föreslagna lagen är så, att kronan såsom eventuell sakägare intager en särställning därigenom att ju kronans ombudsman alltid skall underrättas, innan kungörelselagfart meddelas. Om trots denna underrättelse vederbörande statsmyndighet låter först den föreslagna treåriga klandertiden förflyta och sedan även den 20-åriga hävdetiden förgå, utan att klandertalan upptages, är det väl knappast rimligt att lägga detta lagfarts-

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

lagen till last, utan klandret drabbar statsmyndigheten, och det är föreskrifter för att hindra, att dylika försummelser ifrågakomma, som i så fall behövas. I allt fall undrar jag, om icke detta kronans intresse är bra uppkonstruerat och ringa i jämförelse med dessa många små fastighetsägares intressen av att snarast få lagfart på sina fastigheter och kunna fullt utnyttja fastigheternas kapitalvärde. Jag skulle därför vördsamt vilja hemställa till herr Lindhagen, om han icke ville även i detta fall draga tillbaka den kalla och dödande juristhanden.

Herr Hederstierna däremot åberopar ju lagrådet, som i sin ordning vid sitt avstyrkande lägger huvudvikten — märk väl — på de svårigheter, som uppstå vid utfärdandet av gravationsbevis rörande en fastighet, när icke åtkomst är åberopad och styrkt, innan lagfart meddelas, när, såsom lagrådet uttrycker sig, »äganderättsföljden» ej kan i handlingarna återfinnas. »Bristen i detta hänseende», säger lagrådet, »kan föranleda, att det ej är möjligt att med säkerhet avgöra, huruvida en viss in-teckning besvärar hemmansdelen eller icke, i vilket fall in-teckningen dock måste upptagas i gravationsbeviset, till stort men för ägaren särskilt i kreditavseende.» Ja, det är ju alldeles sant. Men lika sant och lika uppenbart är, att en fastighetsägare hellre åtnöjer sig med ett sådant gravationsbevis, som möjligen upptager en in-teckning, som i realiteten icke besvärar hans fastighet, än att icke kunna få gravationsbevis alls eller i varje fall icke kunna utnyttja fastighetskrediten genom åberopande av gravationsbevis. Det lär sålunda vara alldeles klart, att, i den mån lagrådet avser att trygga vederbörande fastighetsägares eller den kreditsökandes intresse, lagrådets invändning icke är vägande. Om däremot lagrådet avser de vanskli-gheter, som vid sådant gravationsbevis' utfärdande möter vederbörande domare, tror jag icke, att en sådan synpunkt får vara avgörande på något sätt; och för övrigt är jag övertygad om, att domarna hellre dragas med dessa vanskli-gheter än med att ha sina lagfartsböcker överfyllda med anteckningar om vilande lagfarter. I denna min övertygelse styrkes jag därigenom, att just härads-hövdingar från domsagor, där icke lagfarna äganderätter förekomma i mycket stor omfattning, i regel hava tillstyrkt den nu ifrågasatta reformen. Vad Dalarna beträffar kan jag konstatera, att de tre härads-hövdingarna från övre Dalarna, inom vilkas domsagor sådana äganderätter i mycket, mycket hög grad förekomma, enstämmigt och kraftigt tillstyrkt den ifrågasatta föränd-ringen. Det är väl ingen, som tror, att dessa tre mycket samvetsgranna och för sina domsagor mycket intresserade härads-hövdingar icke skulle se och känna de svårigheter, som lagrådet talar om. Men de hava tydligen ansett, att dessa äro försvinnande små i jämförelse med vad som skulle kunna vinnas genom att lätta på de nu gällande bestämmelserna. Jag vill nämna, att två av dessa härads-hövdingar, de två äldsta av dem, särskilt understrukit, att såvitt de kunna förstå någon fara för rättssäkerheten icke skulle uppkomma genom den ifrågasatta förändringen. Eljest är det ju så, att det är den synpunkten, som främst framföres emot lindringar i gällande bestämmelser. Det var ju också fördens-kull lagfartslagen ursprungligen icke alls medgav, att lagfart kunde meddelas, utan att tillfredsställande åtkomst visades, men att lagen sedermera ändrades därhän, att lagfart skulle kunna meddelas tio år efter kun-görelse, vilken tid sedan förkortades till fem år. Och nu är det ifrågasatt en ytterligare förkortning av denna tid till tre år. Varje gång en sådan föränd-ring varit på tal, har man talat om denna fara för rättssäkerheten, men icke någon gång hava farhågorna besannats. Det är ett faktum, att, om man frå-gar den ena härads-hövdingen efter den andra, om han från sin praktik känner något fall, då sådan kungörelselagfart medfört rättskränkning, medfört att in-teckning blivit undanröjd, de så gott som undantagslöst icke erinra sig något dylikt fall. Självt har jag under många år varit bankombudsman och även

sysslat rätt mycket med fastighetstvister, men jag känner icke till ett enda sådant. Jag kan fördenskull icke tro annat än att vad som här föreslås kan lagfästas utan någon fara, och att vad som föreslås dock har en del fördelar med sig, som göra, att man bör antaga den kungl. propositionen, ehuru jag, i likhet med vad exempelvis förre statsrådet Schlyter såsom härads hövding i sitt yttrande ifrågasatt, tror, att man mycket väl kunnat åtnöjas med blott *ett* års klandertid efter sista kungörelsen. Jag förutsätter därvid, att man i så fall skulle fordra — vilket är viktigare än något annat, såsom också lagrådet påpekat — att tidsbestämmelsen beträffande anteckning i mantalslängden skulle avse längre tid.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, hemställa om bifall till vad utskottet föreslagit.

Herr Lindhagen: Jag skall icke i början av mitt anförande upptaga den siste ärade talarens antydning om formella juridiska synpunkter — jag kommer strax därtill, och jag hoppas, att vi då skola komma riktigt i kolorum med varandra — utan jag vill nu till en början säga, att huvudsaken med min särskilda framställning, vilken överensstämmer med Stockholms samfällda rådhusrätts uppfattning, med lagrådets och Svea hovrätts uppfattning och med en hel mängd juristers uppfattning, är, att det skall vara någon ordning i juridiken också.

Vad är nu detta för spektakel man kommer med? När lagfartslagen kom till stånd, var det ingen sådan tid alls föreskriven; då fick man icke efter kungörelse söka lagfart. Sedan ändrades detta år 1881 och tiden bestämdes till 10 år, men den minskades sedan till 5 år. Därefter begärdes i motioner två gånger å rad en tid av ett år, men förslaget avlogs. Sedan begärdes år 1924 i motion kompromissvis tiden satt till två år, vilket den gången bifölls av riksdagen. En proposition med en sådan tidsbegränsning remitterades av justitieministern till lagrådet. Men i anledning av lagrådets erinran hajade justitieministern till, alldeles obehövt från hans synpunkt sett, tycker jag, och ökade upp tiden till tre år. Det finns här således icke något hackat och malet, utan det är, synes mig, bara fram och tillbaka i den här saken.

Detta är en s. k. bondelagstiftning, enligt vilken lantfolket kan alltmer föreställa sig, att de icke behöva hålla ordning på sina lagfartshandlingar utan endast behöva, såsom ibland redan nu sker, säga: »Vi ta väl kungörelsevägen». Det är ett bekvämt sätt för svenska folket, men det skall väl, som sagt, vara någon ordning i juridiken också!

Nu säges det, att i en hel del sådana här fall måste sökandena ha kortare tid. De skulle nämligen icke komma sig för med någon kungörelse, därför att det är så stor omgång och så långt uppskov med densamma. Nu gives i den kungl. propositionen, såsom det anses, någon slags lindring i omgångarna, såvitt det rör kungörelseväsendet. Det är icke större besvär eller kostnad för de lagfartssökande ur omgångens synpunkt att såsom nu få vänta i fem år i stället för enligt förslaget i tre år, ty då de en gång sökt lagfart, är omgången och kostnaden gjord och det spelar ur dessa synpunkter ingen roll, om de få vänta tre eller fem år.

Vad är det då, som spelar roll härvid? Jo, det är — och det sade lagutskottets vice ordförande också mycket riktigt — att kunna få krediten litet tidigare. Det är den enda orsaken, och den kan man förstå, men varför i så fall låta de stackars människorna vänta i tre år. Jag tycker verkligen, att justitieministern kunde hava hållit åtminstone på sina föreslagna två år. Det skulle jag hava gjort. Att uppgiva femårstiden och att komma med tre år i stället är väl att skatta åt en formell princip. Behöves icke skattas åt grundsatsen, att det skulle vara ordning på detta område, skulle jag vilja säga, att man icke

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

bör hava någon tid alls. Kan någon förstå, varför det skall vara ett, två, tre, fem eller tio år, då det är bekvämare för folket ur kredit synpunkt att få lagfart genast? Vad skulle det väl då vara för äventyrligt med detta? Jo, äventyret skulle vara, att klandertiden skulle kunna inskränkas till 20 år. Lagutskottets ordförande sade: »Vad gör det om man får en klandertid av 23 år i stället för 25 år?» Då frågar jag: Vad gör det om man har en klandertid av 20 år i stället för 23 år? Skola svenska folkets önsknings i kreditavseende bli tillgodosedda, skall man icke hava någon tid alls, utan man skall ha krediten, så snart man köpt en fastighet! Det skulle under sådan förutsättning icke falla mig in att rösta på annat än lägsta möjliga tid.

Här är emellertid herr Lyberg i sin ordning formell, ty vad är det för mening att plädера för just en tid av tre år? Det finns såvitt jag förstår icke reson i det. Det är klart, att om man skall söka lagfart på en fastighet, skall man styrka sin åtkomst. Det skulle nu hela folket slippa göra, ty det kan icke göras någon skillnad mellan de olika fallen, och man skall icke inbilla sig, att domstolarna skola kunna göra någon skillnad, utan så snart man begär, att kungörelseförfarandet skall tillämpas, så skall det ske, och man behöver bara säga, att man icke kan styrka sin åtkomst — alltså kungörelse.

Jag har emellertid ett särskilt horn i sidan till det här förslaget, men det är hopplöst nu att få någon rättelse. Det är ju så, att 1881 års bestämmelse om de tio åren kommit till väsentligen för att kugga kronan i dess möjlighet att upprätthålla sina jorddonationer särskilt till industrien. Det stod nämligen i den gamla författningen i överensstämmelse med den romerska rätten, att hävd eller åtkomst till fast egendom icke gällde emot kronan. Men på 1880-talet, innan riksdagen vaknade upp något i jordfrågorna, togo sig de vakna höga ämbetsmännen och industrirepresentationerna till att genom överrumpling genomdriva åtskilligt, som tryggade obehörig besittning av kronans donationsjordar och så infördes år 1881 genom denna överrumpling, bland annat, även hävd gentemot kronan. Detta berördes ytterst flyktigt av lagberedningen, och för riksdagen talades det icke ens om den saken i propositionen, så att den svenska representationen blev förd bakom ljuset. I sammanhang därmed infördes dessa tio år för att storindustrin skulle få, när den icke kunde styrka åtkomst till kronans donationsjordar eller underlåtit uppfylla villkoren, efter kungörelse nedsättning i den tiden. Då nu herr Lyberg ju tillhör ledningen av ett parti, som ställer sig numera till skillnad från fordom allt mera mot den sociala jordfrågans lösning i den riktningen, att även bolagen skola få draga sig tillbaka något och att icke deras rätt skall i all synnerhet tillgodoses, kan man förstå, att han ej har något emot att denna tid skall bli allt mindre och mindre. Det bör vara ett ytterligare skäl för honom, det kan man ju förstå.

Så hava vi fastighetskrediten. Den är det spöke, som alltid svävar över vattnet, men jag får verkligen säga, att då man även nu talar för att fastighetsägarna skola få in-teckningskredit så snart som möjligt, så visa vi oss icke alls lika angelägna i det hänseendet i fråga om hela denna fjärdedel av svenska folkets jord, som brukas av arrendatorer. Den fjärdedelen vilja vi icke och absolut icke herr Lyberg vara med om att frigöra, så att arrendatorerna skola få äganderätt och få rätt att in-teckna jorden för att få kredit. Det kommer icke på fråga annat än att de kunna reda sig utan äganderätt, lagfart och kredit, de skola vara vad de äro, de skola vara våra slavar. Men då man här kan försöka att ytterligare dels underlätta slappheten hos fastighetsförvärvare att hålla reda på sina åtkomsthandlingar och gå de raka vägarna och dels även att täppa till de sista möjligheterna för kronan att i något fall kunna bevaka sina bortslumpade och stulna jorddonationer, då är man särdeles villig till det.

Jag skall be att på de skäl jag nu anfört få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Nothin**: Herr talman! Jag kan icke neka till, att jag kände mig ganska förvånad över vad herr Lindhagen anförde, ty det är rätt ovanligt att ifrån det hållet få höra, att bara därför att en lag en gång fått en viss avfattning, så skall man icke kunna gå in på någon ändring av densamma. Herr Lindhagen klagade över bristande »ordning». Det finns en ordning, en genomgående tanke i propositionen, och den är, att jag velat söka hjälpa dem, som i detta fall behöva lindring och lättnad.

*Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)*

Herr Lindhagen talade om, att fastighetskrediten var något, som man icke skulle fästa sig vid. Men ser man efter, hur det ställer sig i verkligheten, så finner man, att det, ifrån just de landsdelar, som ha mest kännedom av hithörande förhållanden, nämligen Dalarna, där det både från domare, från riksdagsrepresentanter och från allmänheten med verklig enträgenhet framförts, att man behöver en förkortning av tiden bl. a. just för att kunna underlätta ordnandet av fastighetskrediten.

Då jag i propositionen frångått den förut föreslagna tiden av två år och ökat den till tre år, har detta icke skett i den tron, att de två åren i och för sig skulle vara otillräckliga, utan på grund av allt detta larm från alla håll om, att man härigenom skulle rubba rättssäkerheten. När jag hört detta, har jag befarat, att fastighetsägarna icke skulle få den hjälp, som avsetts. Om nämligen tilltron till inteckningsväsendets säkerhet kunde bli rubbad genom att, om tiden sattes alltför kort, mot vad myndigheterna i allmänhet uttalat sig för, kunde detta inverka menligt just för fastighetskrediten.

Här har det talats så mycket om, att kungörelseförfarandet skulle tillgripas, för att man skulle slippa ifrån stämpelavgifterna. Jag tror icke, att, om det blir så, att den, som behöver lagfart, skall vänta i tre år för att få densamma, man skall behöva riskera, att han frivilligt väljer denna väntetid bara för att undgå denna stämpelavgift. Det har vidare från olika håll uttalats farhågor för oredlighet, man har fruktat, att en förkortad kungörelsetid skulle kunna tagas till hjälp för oredliga fastighetsförvärv. Men det skulle väl då ifrån någon enda häradshövding i landet kunna åberopas någon enda rättegång, där det visat sig, att någon oredligt sökt lagfart och fått denna förklarad vilande samt att återvinningstalan skett på sådan tid, att detta med det nya förslaget skulle innebära någon osäkerhet! Jag känner icke till ett enda sådant fall.

Med anledning av det sätt, varpå vissa myndigheters uttalanden blivit här i debatten framskjutna, kan jag ej tillbakahålla den reflexionen, att det förefaller märkvärdigt, att man alltid kommer och såsom särskilda auktoriteter åberopar just de myndigheter, som hava samma mening, som man själv har, och att man alltid anser de andra myndigheterna betyda rakt ingenting.

Ja, att denna reform behöves, det är väl vitsordat! Lagförslaget är utan debatt antaget av andra kammaren, och jag hemställer, att första kammaren ville biträda samma beslut.

Herr **Klefbeck**: Herr talman! Jag vill till att börja med påminna om, att riksdagen förra året antog och avlät en skrivelse i detta ärende, och att det är denna skrivelse, som man nu har gått till mötes i den kungl. propositionen. Det avslagsyrkande, som utskottets vice ordförande i dag framställt, står ju i överensstämmelse med den ståndpunkt, som han förra året intog, men det har förvånat mig ganska mycket att finna att förslaget rönt så mycket motstånd i kammaren från andra håll.

Vad herr Lindhagen beträffar, så vill jag ju, när han talar så strängt om kronans »bortstulna jorddonationer», med tacksamhet erkänna den stora insats han gjort för att i alla väder hävda kronans intresse, men jag undrar, om icke hans omtanke om denna sak har så fångat honom, att han vid behandlingen av det föreliggande ärendet ser spöken mitt på ljusa dagen. Ty det är ju

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

nu alls icke fråga om den 20-åriga hävden. Vi hava inom utskottet ansett, att om man vill, att någon ändring på det området skall ske, får motion väckas om den saken, så att vi få taga den under prövning, men den frågan kan icke gärna komma in såsom en synpunkt vid behandlingen av det nu föreliggande ärendet.

Sedan skall jag be att få försöka återföra diskussionen till verklighetens mark, ty den har rört sig, som det synes mig, på ett helt annat plan. Jag skall då be att få utgå ifrån, vad såväl den förste ärade talaren som även herr Lindhagen sade, när de särskilt åberopade sig på Stockholms samfällda rådhusrätts utlåtande. Jag har haft en mycket stark respekt för Stockholms rådhusrätt, men den respekten har betydligt rubbats, sedan jag läst detta rådhusrätts utlåtande, och om jag vore så modig, som herr Lindhagen, skulle jag vara *frestad* att om detta utlåtande använda hans egna ord om en annan sak: »Vad är det här för spektakel!» Men jag bör ej göra det.

Jag skall bara påpeka, hur man i detta utlåtande resonerar i ett par punkter. När Stockholms rådhusrätt först skall yttra sig om förslaget, säger den, att förslaget är sådant, att »det skulle nästan lika gärna» — som Kungl. Maj:ts förslag — »kunna föreskrivas, att varje person, som söker lagfart, bör erhålla den, även om åtkomst ej kan styrkas, blott han är i mantals- och skattskrivningslängd upptagen såsom ägare till fastigheten». Man skall väl vara ovillig eller oförmögen att läsa ett lagförslag, för att våga på allvar göra gällande en sådan jämförelse. Ty i förslaget kan jag åtminstone icke upptäcka ett ord, som ger stöd åt en sådan jämförelse.

Litet längre ned i utlåtandet säges det, att vunna erfarenheter ge vid handen, att den här »i 10 § lagfartsförordningen givna bestämmelse» — det är just den, som det nu är fråga om — »föranlett uppenbara missbruk» (churu ett par rader längre ned säges, att vad Stockholm beträffar sådan lagfart och sålunda även sådana missbruk »är en mera sällsynt företeelse»). Då man sedan talar om dessa missbruk, så visar det sig, att de bestå däri, att vederbörande lagfartssökande plägar underlåta att förete åtkomsthandlingar och endast begära att erhålla lagfart kungörelsevägen, men detta gäller ju redan om nu gällande lag. Och mot de av rådhusrätten påtalade missbruken erbjuder sålunda icke ens den nu gällande lagen något botemedel.

När man sålunda vill kritisera det föreliggande förslaget, anför man bestämmelser, som gå långt utöver de i förslaget angivna. Och när man sedan vill fortsätta kritiken, angriper man redan gällande rätt. I intetdera fallet träffar man det föreliggande förslaget.

Om jag nu skulle försöka föra in diskussionen, som jag sade, på verklighetens mark, vill jag framhålla, att det ju här icke är fråga om borttagande av denna 10 §. De olägenheter, som lagfarts erhållande efter kungörelse kan föra med sig, finnas redan. Utan allt som föreslås är att nedsätta klandertiden från fem år till tre år.

Hur skulle det då bli efter det nya förslaget, om man vill hava en lagfart, grundad på kungörelseförfarandet? Jo, först skall det vara en klandertid av tre år, under vilken rätter ägare har möjlighet att göra sina anspråk gällande. Och sedan, efter det man fått lagfart, låt vara om den obehörigen erhållits, står det ändå fritt för rätter ägare att göra alla sina anspråk gällande, ända tills 20 år förflutit *efter* lagfarts erhållande. Att tänka sig, att alla dessa här omnämnda svåra olyckor skulle inträda genom att man ändrade tiden på sätt som nu föreslagits, är väl ändå alldeles orimligt. Det finns väl ingen människa, som på allvar tror, att rätter ägare i och för klander beträffande äganderätten skulle vara så ofantligt mycket mera betjänt av 25 år än av 23 år, och att i detta senare fall alla olägenheter skulle inträda, men att, om tiden är 25 år, ingen enda olägenhet skulle uppstå.

Om jag sedan skulle vilja ett ögonblick säga något i all vänlighet till min gamle värderade vän herr Lindhagen, skulle jag vilja säga, att han i hela sitt resonemang höll sig alldeles fjärran från verkligheten. Han sade nämligen, att om man vill tillgodose det önskemål, som framburits, så vore det bäst att lämna lagfart genast. Ja visst är det konsekvent, men jag undrar, hur det då skulle gå med de intressen, som herr Lindhagen ivrar för och som jag antydde i början av mitt anförande. Men det är väl aldrig hans mening, att det nu framkastade projektet skall tagas på allvar? Sedan sade han att om vi ändrade tiden från fem år till tre år, bleve det ingen ordning i lagstiftningen, utan då blev det si och så. Men om tiden fem år får stå kvar, så är det ordning i lagstiftningen! Det förefaller mig också vara alldeles förskräckliga överord.

Om man i stället ser efter vad man genom utskottets förslag i någon mån skulle vinna, så blir det så, som herr Gabrielsson nyss antydde, att man underlättar möjligheten för alla små fastighetsägare att få lagfart på sin egendom och att kunna utnyttja det värde, som därmed är förbundet. Jag kan med några siffror, hämtade ur propositionen, visa, vilka intressen det här på många håll rör sig om. I propositionen står nämligen angivet, att antalet vilande lagfarter för Mora socken var 13,085 och för Mora tingslag 19,235 eller för hela Ovensiljans domsaga 26,184. Är icke detta alldeles skriande siffror, som böra mana oss att göra något för att råda bot på detta?

Herr Lindhagen sade, vilket väl skulle vara klander emot förslaget, att detta är en ren bondelagstiftning. Jag vill säga, att förslaget just är avsett att vara en bondelagstiftning, som vill hjälpa de små fastighetsägarna att få lagfart på sin egendom.

Jag ber på grund av vad jag nu anført att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Luterkort: Jag begärde närmast ordet för att i min mån söka bidra till att tillrättalägga det missförstånd, som kunnat uppstå på grund av några yttranden, som från olika håll under debatten föllts; man har sagt, att om man icke kan få lagfart på annat sätt, »väljer man» den s. k. kungörelselagfarten.

Det ser ut precis, som om saken låg så till, att folk kunde begagna sig av detta institut för att på ett enklare sätt komma i åtnjutande av lagfart. Det förhåller sig nog icke sålunda, och jag måste säga, att min erfarenhet ej ger vid handen, att man plägar kunna på så sätt använda ifrågavarande utväg. Det är nämligen så, att för att det skall bli en vilande lagfart, en kungörelselagfart, måste i allmänhet den omständigheten föreligga, att man över huvud ej i lagfartsboken, i lagfartshandlingarna, kan komma tillbaka till någon, som har lagfart. Det måste vara fullt klart, att det föreligger ett fall, då äganderätten, formellt sett, svävar i luften. Finner domaren vid granskning av lagfartsboken, att inom en ej alltför avlägsen tid tillbaka lagfart beviljats å den ifrågakomma fastigheten, utgår han nog icke utan vidare ifrån, att åtkomsten ej kan styrkas, och avslår söknan om »kungörelselagfart». Jag tror, att domhavandena landet runt noggrant pröva dessa förhållanden, innan de bevilja en dylik ansökan, och häri ligger en garanti för att icke sådant missbruk förekommer, som herr Lindhagen och flera andra utgingo från såsom helt naturliga och vanliga. Det var, som sagt, närmast för att säga detta, som jag begärde ordet.

Sedan vill jag emellertid, medan jag har ordet, tillägga, att jag liksom herr Lyberg måste finna, att herr Lindhagen denna gång är ute på någon för honom okänd gata, där man ej tycker, att han passar, där man ej känner igen honom, och där han helt säkert icke riktigt känner igen sig själv. När herr

*Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

Lindhagen säger, att det icke är någon ordning, därför att departementschefen en gång föreslagit ett antal år och ett annat en annan gång, så är detta formalism, ty departementschefen har icke gjort annat än sökt en avvägning, hur man lämpligen skall finna det sätt, på vilket dessa lagfarter kunna underlättas. Formalismen ligger alltså icke i detta fall på departementschefens sida. Men än värre av herr Lindhagen är hans uttalande om den förskräckliga slappheten, när folk »icke sköter sina papper». Det är precis, som när man hör någon formalistisk häradshövding, som i tid och otid grubar sig över, att sökandena icke ha sina papper klara och meddelar allehanda beslut i lagfartsärenden om brister i detta hänseende. Men herr Lindhagen och jag bruka ju vara överens om, att, när folk ej ha sina papper i ordning, vi skola hjälpa dem att få sina papper i ordning.

Vad jag skulle vilja säga mot motståndarna till denna reform är, att överdrifter ha gjorts från deras sida. Både när man talar om fastighetskrediten, såsom herr Hederstierna gjorde, och när man talar om risken för kronan att förlora egendom, är man ute på överdrifternas område. Det gäller här att göra ett försök att i vissa fall underlätta lagfartsförfarandet. Departementschefen har lagt fram ett förslag — i vad mån detta syntes trängande eller icke skall jag icke yttra mig om — men förslaget är ett försök att i ett fåtal fall hjälpa folk att få sina fastighetsförhållanden ordnade, så att de bland annat kunna utnyttja sina fastigheter för att få kredit; i annan mån bör man i detta sammanhang ej tala om fastighetskrediten.

Då det är praktiska skäl, som tala för reformen, och ingen faktisk olägenhet ännu har anförts häremot, kan jag för min del ej annat än vidhålla den ståndpunkt, jag intagit, då jag varit i tillfälle att på tjänstens vägnar tidigare yttra mig i frågan i anledning av remiss, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hederstierna: Den siste talaren sade, att man gärna vill hjälpa den lagfartssökande med att få fram handlingarna och att domaren bör bistå honom därvidlag. Ja, det kan ju domaren göra och han gör det också, såsom herr Luterkort förutsätter, om man har att göra med ett föregående fång, men det finnes massor av fång, som aldrig blivit lagfarna, därför att den sökande för att slippa betala stämpel håller inne med handlingarna eller icke låtsas om dem. Det är just sådana fall, jag avser, när en person faller för frestelsen att begära kungörelse och domhavanden icke kan kontrollera vad denne man har i sin byrålåda.

För att riktigt knipa kammaren ville herr Lyberg insinuera, att det skulle vara svårt för domhavanden att utfärda gravationsbevis och veta, om han skall taga upp en inteckning eller icke, som graverar fastigheten i fråga. Men det är icke så viktigt, hur det är för domhavanden, utan det är väl värre för den länsökande. Om han på sitt gravationsbevis får en inteckning, som icke vidlåder hans hemman, är väl detta, när det gäller att söka lån, vida tråkigare för honom än för domhavanden. Det föreföll av herr Lybergs anförande, som om han trodde det vore nog med att bara ha ett gravationsbevis att förete för banken, men det lärer väl bero litet på, hur det ser ut också, vill jag tro.

Detta är ju en juridiskt saklig och ren fråga, och jag begriper icke, varför herrarna skola bli så nervösa. Min gamle vän herr Klefbeck hade ett utfall mot en av våra förnämsta domstolar i riket och talade om, att den kommit fram med prat eller vad han sade. Det är väl ändå icke lämpligt, att en frånvarande och mycket ansedd domstol anfallas på detta sätt av en person, som — hur högt jag än skattar honom — dock icke kan vara fullt hemma på ett område, som, juridiskt sett, väl är litet olika mot det, inom vilket han i allmänhet sysselsätter sig.

Jag vill också som ett skäl för mitt påstående, att det är förfärligt vad herrarna blivit ivriga, hänvisa till herr justitieministerns nyss fällda yttrande. Jag ber att gentemot honom få fråga: Om vi ha en annan åsikt än justitieministern och anse, att det är riskabelt att slå in på denna väg, varför skall det kallas för larm, då vi uttala den åsikten. Jag brukar för min del aldrig larma, och därför tycker jag, att det är något onödigt att beskyllas för larm, då jag icke gjort mig skyldig till något sådant.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet **Nothin**: Herr greve och talman! Jag är verkligen litet förvånad över, att det är från herr Hederstiernas sida, som man skall få en admonition i avseende på sitt uppträdande. Beträffande det ord, som jag använde och som han syftade på — jag minns icke exakt, hur det föll sig — vill jag endast säga, att, vad som närmast låg mig i tankarna var, såsom av sammanhanget lärer framgå, åtskilliga tidigare uttalanden, även i tidningsartiklar, angående farhågor, som jag anser vara sakligt ogrundade.

Herr **Schedin**: Jag skulle icke besvåra kammaren i denna debatt, som tänjts ut så pass länge, om det icke varit därför, att man gjort gällande, att den föreslagna lagändringen skulle vara en bondelagstiftning, och jag kanske då kunde ha en viss rätt att blanda mig i tvisten, juristerna emellan.

Jag skulle då vilja bemöta såväl den ståndaktige herr Hederstierna som den inkonsekvente herr Lindhagen. Herr Hederstierna har sökt påpeka det egenomliga i, att riksdagen nu endast fyra år efter sedan liknande framställning avslogs vill förorda en ändring rörande denna klandertids längd. Är det icke ändå så, herr Hederstierna, att tiden rider fram rätt fort i våra dagar, och att detta förslag väl ändå bottnar i ett stort, mäktigt och vitt utbrett behov. Jag tror, att man genom en sådan ståndaktighet mot vad som tränger sig fram i tiden icke kan göra anspråk på någon särskild berömmelse, hur tacknämlig konservatism än mände vara. Vad som föresvävade motionären i andra kammaren i fjol var såväl erfarenheten på området som också känslan av, att man möter stora samhällsgrupper, vilka icke ha tillfälle att få sina berättigade anspråk tillgodosedda. Då menar jag, att man ej behöver undra så storligen på, om detta krav åter tränger sig fram och det rätt så mäktigt, när det bottnar i nämnda förhållanden. Detta om den saken.

När det sedan gäller att komma till rätta med herr Lindhagen, får jag säga, att jag förstår honom ej alls i detta fall. Jag har lärt mig uppskatta honom såsom en person, som är intresserad för de klasser, det här gäller att hjälpa, men nu står han och vill sätta krokben för denna reform. Det är verkligen en bondelagstiftning, herr Lindhagen, av första ordning, och jag hänvisar till herr Klefbeck's angivna siffror om vad som rör Dalarna i detta fall. Och om jag tänker på de människor, som herr Lindhagen betecknar med »Lars och Greta», så kunna fall inträffa, då dessa få stå frågande och undrande, hur snart de få kalla det nya hemmet »sitt eget», då lagfart ej kan erhållas på gården. Ty det är ett starkt utbrett krav hos bonden och jordbrukarklassen, att de vilja ha »fasta» på sitt, som det heter, och då man vill begagna kungörelsevägen beror det ej därpå, att man slarvat bort åtkomsthandlingarna, utan därpå, att det så många gånger icke finnes sådana, och därför nödgas man begagna kungörelsevägen som det enda möjliga. Det är icke någon genväg utan sista resursen, herr Lindhagen, för att komma till rätta med saken. Därför kan jag ej annat än verkligen vid detta tillfälle uttrycka min tacksamhet till herr justitieministern, som beaktat detta stora samhällsspörsmål, på samma gång jag har anledning att ge mitt erkännande åt personer inom andra samhällsklasser, som sökt

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

sätta sig in i denna sak. Men jag kunde begära, att herr Lindhagen skulle förstått detta och handlat därefter.

Ett par ord om skillnaden mellan de tre eller fem åren. Det är förvånansvärt, att motståndarna till reformen anse de tre åren så betydelselösa och de fem så tillfyllestgörande. Det är, som skulle de fördolda rättsanspråken ligga dolda i glömskans djup lika larver i marken de första tre åren för att sedan på fjärde eller femte året dyka upp till ytan och se sig om och beakta sitt eget. Det är väl ändå ett egendomligt resonemang, för att icke säga, att det är ett oriktigt bedömande av vakenheten och intresset för det egna hos de människor det här gäller. Det är ingen fara förvisso med de tre åren, då det ändå dröjer tjugu år, innan äganderätten blir fullt fastställd.

Det skulle vara åtskilligt mera att tillägga, men i anseende till debattens längd ber jag, herr greve och talman, att i anslutning till det sagda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petré, Bror: Herr talman! Endast ett par ord. Jag har redan vid fjolårets debatt i detta ämne uttalat mig för en förkortning av klandertiden till nu föreslagna tre år. Jag förstår det starka framhållandet av att ur rättssäkerhetens synpunkt iakttaga en viss försiktighet beträffande klandertidens längd, som kommit till synes från vissa talares sida, såsom särskilt herr Hederstierna. Jag vill också vitsorda, att det är stora olägenheter med dessa kungörelselagfarter, när det gäller att fastslå, vilka inteckningar, som vila på de därav berörda fastigheterna. Men jag måste fråga mig, när jag ser spørgsmålet, som det praktiskt taget ligger till: Komma kungörelsefången antagligen att ökas, genom att man ändrar klandertiden från fem till tre år? På den frågan måste jag, efter den erfarenhet jag har om dessa frågor, säga mig: Det komma de med all sannolikhet icke att göra. Kungörelsefången, som i regel tillkomma på grund av brister med äldre upplåtelsehandlingar såsom bristande bevittnanden och bortkomna fullmakter m. m., torde icke nämnvärt komma att bli flera genom denna förkortning av klandertiden. Då blir frågan: Är det då några vägande olägenheter i praktiken, som kunna anföras som skäl för att icke göra denna ändring? Jag tror det näppeligen.

Herr Rogberg har förmenat, att personer för att slippa betala stämpel å sina fång skulle se till att få kungörelselagfarter. Jag delar ej en sådan uppfattning. Jag tror, att den risk, som finnes för sålunda lagfarna fastigheter att i gravationsbevisen få med tvivelaktiga inteckningar är förutom tidsutdräkten med lagfarten så oläglig för respektive fastighetsägare, att de ej komma att begagna sig av kungörelsevägen för att undvika betalandet av stämpel till fången.

Det är förut med styrka av herr Lyberg framhållet, att kronans rätt och intresse icke åsidosätts genom denna förkortning av klandertiden, därför att kammaradvokatfiskalsämbetet i varje ärende ju får från vederbörande landsfiskal på remiss dessa frågor innan ärendena slutligen prövas och kan han ju ligga på ärendena, så länge som erfordras för att utreda frågan om kronans möjliga rättsanspråk till fastigheterna i fråga.

Jag håller för min del före, att den ändringen, att man kräver publicering om kungörelsefånget i en spridd ortstidning betyder i själva verket så oändligt mycket mer ur rättssäkerhetens synpunkt än ett eftersläppande på klandertiden från 5 till 3 år. Det är i de spridda ortstidningarna, som befolkningen noga läser kungörelserna, och ser den då ett kungörelsefång med angivande av rättsägarnas namn, fångeshandlingens datum och eventuell köpeskillings storlek, som gäller dess egen trakt, så reflekterar den närmare över saken, men sedan är det praktiskt taget ganska likgiltigt, om det dröjer tre eller fem år, innan slutlig lagfart genom ärendets fullföljd må beredas.

Jag har haft ett hithörande fall i den av mig innehavda domsagan nyligen, avseende ett fiskläge vid namn Abbekås. Det omfattade ett 100-tal lägenheter med till största delen ej för lagfart i vanlig ordning användbara åtkomsthändlingar, och vederbörande satte i gång med en dyrbar och tidskrävande skiftesförrättning för att såmedelst få nödig grundval för lagfartssökandet. Under alla de år man gått där i väntan på att få lagfartsfrågan uppredd, ha fastigheterna givetvis haft betydligt mindre värde, än de under vanliga förhållanden skulle haft, därför att de icke kunnat intecknas. Var och en förstår ju, att därmed följa ofrånkomligt lägre saluvärden. Vederbörande ligga för närvarande och vänta med kungörelse till sina de senare åren sökta lagfarter. Jag har rätt dem att avvakta utgången av denna propositions behandling för att de såmedelst skola få kortare kungörelsetid än den för närvarande gällande, innan de få sina vilande lagfartsansökningar beviljade.

Jag skall icke längre upptaga tiden, herr talman. Jag har endast känt det som en skyldighet att säga från, att med ledning av vad jag i hithörande delar under årens lopp sett i de skånska domsagorna, jag ej fått anledning tro, att det skulle ligga någon risk i att bifalla den proposition, som nu föreligger till bedömande och till vilken jag fördenskull yrkar bifall.

Herr Lindhagen: Nu hörde ju herrarna av den siste ärade talaren, att det väsentliga är det förändrade kungörelsesättet, om vilket alla äro ense, och att det icke kommer att göra någonting till, om kungörelsetiden är fem eller tre år. Enligt hans uppfattning kommer icke heller tilliten till kungörelsevägen att bli större, om man sätter tre år eller fem år. Det är just det, jag också menade.

Vad nu angår Dalarna, så vet ju herr Schedin, att det är alldeles särskilda förhållanden där. Dalarnas jordstyckning är så tillkrånglad, att man får inrätta ett särskilt ämbetsverk för att reda upp dessa förhållanden. Alla dessa, som nu ligga utan lagfart, varför ha de ej sökt kungörelse förut? De ha ju i alla fall redan möjlighet att söka kungörelse och vänta i fem år. Skola de då bli så hägade, att de rusa till domstolen, för att det blir tre år? Det kanske de göra, för att det blivit ett ändrat kungörelsesätt — vad vet jag — men till och med med fem år äro de icke betagna möjligheten att få lagfart. Varför då lägga saken på det sättet? Varför taga detta till anledning att förespegla oss något sådant? I fråga om alla dessa lagfarter, dessa vilande ansökningar, som finnas, hur kunna herrarna utlova, att om det blir tre år, alla skola komma och begära kungörelse, men icke, om det står fem år? Finnes det någon rim och reson i något sådant? Det ligger nog andra anledningar bakom underlåtenheten.

Överståthållaren sade, att herr Klefbeck blivit något nervös, och det tyckte även jag, men det berodde väl på, att han nödgades uppträda som sakkunnig på en mark, som han icke behärskar. Jag kan ej gå in på den ampra kritik, han ägnade utlåtandet från Stockholms rådhusrätt, ty den var verkligen en sådan oerhörd gallimatias, att man icke kan få någon reda i den. Han har endast vandrat på ett område, där det helt naturligt härskar dimma kring hans icke juridiska uppfattningsvärld.

Jag har ju också framhållit, att frågan om kronans jorrdonationer tyvärr ej vidare kan spela in avsevärt, ty den saken är avgjord. Kanske i några enstaka fall kan fortfarande en talan föras, men saken är i stort sett förkyld, som man säger, på grund av överrumplingen år 1881. Det enda sättet att rätta till denna sak är att söka återföra den gamla romerska rättsprincip, vi hade förr, nämligen att hävd icke gäller mot kronan. År 1911 antogs förslag därom av andra kammaren, men det avslogs av första kammaren. Vid en senare riksdag antogs också ett sådant förslag i andra kammaren, men avslogs i den första.

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.
(Forts.)

År 1920 eller 1922 avslogs däremot ett sådant förslag av bägge kamrarna. Det är, måste jag erkänna, min erfarenhet, att sedan den allmänna rösträtten är införd, är det svårare få någon rätsida vidare på rättsprinciperna i jordfrågan, utan nu är det slut med dem även i andra kammaren.

Justitieministern såg så förfärligt ond ut, så att jag frågade mig: vad nu då? Han måste anse, att hans ställning är svag i motiven nämligen, i slutet segrar han ju med glans. Ty när riksdagen skrev förra året, att den vill plöttra på detta sätt, så vill den göra det också, det är självfallet. Men, som sagt, det är nu endast denna skillnad mellan fem och tre år, det gäller. Önskar man en starkt rättssäkerhet genom kungörelsetid, tycker jag, att man icke skall plöttra ytterligare på gällande fem år, helst om såsom flera än jag mena antalet kungörelser icke kommer att ökas, om tiden sättes ned till tre år. Skall man inlåta sig på en reform i angivet syfte, är väl två år bättre än tre år och det bästa är givetvis, att man icke har någon tid alls, ty då har man ju i alla fall tjuugu år kvar för klander. Jag säger som förut: varför är det så viktigt, herr Åkerman, att ha tjugutre år att klandra på, är icke tjuugu år lika tillräckligt? Då får folket inteckna sina fastigheter genast, och det är det de behöva.

Jag beklagar, herr talman, att jag ej har tillfälle att alternativt rösta för ett sådant rationellt och verkligen hjälpsamt förslag utan skall behöva åse en bagattreform, som icke ger alls, vad man föreställer sig.

Herr Klefbeck: Jag har både av vice ordföranden i utskottet och av herr Lindhagen fått betyg på, att jag är bakom flödet, när det gäller lagstiftningsarbete. Det är ingen mera medveten om än jag själv, och jag har därför många gånger, senast i år, hemställt, om icke vederbörande skulle vilja vara goda att flytta över mig till ett annat utskott, där jag kunde göra litet mera nytta. Men jag vill erinra om en liten episod för ett par år tillbaka, då det var så besynnerligt ställt, att jag var ordinarie ledamot i lagutskottet och herr Lindhagen suppleant. Jag hemställde då vid behandling av ett par ärenden, att han skulle vara god att sitta för mig, för att juridiken skulle bli bättre representerad, men han avböjde detta alldeles bestämt.

Jag vill vidare säga, att jag försökte om mitt yttrande om Stockholms rådhusrätts utlåtande icke fälla något sådant omdöme, som vice ordföranden här trodde, att jag gjort. Jag använde ett skarpt uttalande av herr Lindhagen om ett annat yttrande och sade, att man *skulle kunna vara frestad* att under vissa omständigheter tillämpa detta yttrande på utlåtandet, men jag ville verkligen icke göra det. Emellertid hemställer jag till dem, som det vilja — det finnes nämligen intaget i herr Lindhagens motion — att läsa igenom och tänka över vad Stockholms rådhusrätt yttrat, och jag tror icke, att efter en sådan genomläsning domen över mitt omdöme skall bli alltför sträng.

Vad själva saken beträffar, har jag ingen anledning att på något sätt frånga vad jag förut yttrat, och ber därför att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lyberg: Jag nödgades begära ordet för att rätta ett missförstånd eller — om jag kanske så får kalla det — en felaktig uppgift av herr Hederstierna. Han sade, att jag i mitt förra anförande skulle velat »insinuera», att det avgörande för lagrådet skulle varit vanskligheten för domarna att utfärda gravationsbevis. Han framhöll, att det naturligtvis var fråga om svårigheterna för den creditsökande fastighetsägaren. Ja, herr Hederstierna, jag sade ju också, att jag utgått från att lagrådet avsett fastighetsägarens intresse, och gjorde gällande, att det är bättre för en fastighetsägare att få

ett gravationsbevis — låt vara med en inteckning upptagen däri, som i själva verket ej besvärar hans fastighet — än att icke få något gravationsbevis alls eller att över huvud icke ha någon användning för ett sådant. Därefter tillade jag, att, för så vitt lagrådet därjämte tänkt på vanskligheterna för domarna, så förhöll det sig så och så. Alltså var det ingen insinuation: jag förbisåg icke, utan tvärtom strök under och citerade, vad lagrådet här främst avsett.

Jag tänker för övrigt, att inte bara jag utan kammaren över huvud tycker, att det är ganska roligt få höra herr Hederstierna på det kraftigaste reagera mot starka ord, och herr Lindhagen åberopa lagrådet samt höra den senare ge en admonition åt en kamrat, därför att han, ehuru icke jurist, ger sig in på en juridisk fråga.

Emellertid vill jag passa på att säga några ord i anledning av herr Lindhagens — jag ber om ursäkt för uttrycket — myckna »fram- och tillbaka». (Han har ju talat om herr Klefbeck's »gallimatias» och den dimma, som omgav dennes anförande. Då kanske jag i min tur får använda hans eget uttryck »fram- och tillbaka».) Jag ville säga, att när herr Lindhagen talade om, att det skulle vara särskilt ett bolagsintresse att vinna lagfart kort tid efter kungörelse, så är det alldeles felaktigt. Det är givetvis riktigt, att bestämmelsen om kungörelselagfart på sin tid har utnyttjats av bolag gentemot kronan, men, som han nyss sade, det är redan »förkyllt»: det hör till det förflutna, herr Lindhagen! Och det är ingalunda heller så, att bolagen draga sig för den större kostnaden och för den längre väntetid, som man har att räkna med för att få kungörelselagfart. Men en enskild, en fattig fastighetsägare, drager sig för dessa kostnader och tycker, att väntetiden är tröstlöst lång. Det är litet mindre tröstlöst, herr Lindhagen, att vänta endast tre år än att vänta fem. Jag tror, att man kunnat åtnöjas med två år eventuellt ett. Men det är en sak för sig. Hela herr Lindhagens anförande var en illustration till hur det bästa kan vara fiende till det goda. Han sade: Giv dem då lagfart genast! Men meningen med kungörelseåtgärden är ju att varsko eventuella sakägare, vilket man ej gör, om man omedelbart giver lagfart utan åtkomsthandlingar.

Herr Lindhagen: Jag har här hört, att en person i min närhet ofantligt klandrade, att jag hade använt uttrycket »gallimatias» om ett yttrande, som herr Klefbeck hade haft. Det berodde helt enkelt därpå, att jag uppfattade, att han använde uttryck i den bemärkelsen, att samfällda rådhusrättens utlåntande var gallimatias. Han sade åtminstone, att det var alldeles ovederhäftigt och hängde icke ihop på något sätt, och han ingick på ett skarpt klander på skäl, som man icke kan upptaga och vilka visade, att herr Klefbeck inte följt vår tankegång, vilket jag för övrigt tycker är beklagligt. Då emellertid mitt uttryck om honom har ansetts vara starkare formulerat än hans uttryck om samfällda rådhusrätten, för vilken jag dragit i härnad å ämbetets vägnar för att skydda dess anseende, så ber jag herr Klefbeck om ursäkt för att jag begagnade ett så starkt uttryck. Jag har naturligtvis inte alls velat såra honom personligen, vilken ju är en fridens och blidhetens man och som därför icke förtjänar så kraftiga uttryck.

Ja, herr talman, det var något, som jag också skulle replikera, men det har jag glömt nu, och det kan vara så gott det.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förrordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
lagfarts-
förordningen.

Herr *Hederstierna* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

(Forts.)

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om utsträckt
rätt till
användning
av valedels-
försändelse.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om utsträckt rätt till användande av s. k. valedelsförsändelse vid vissa kommunala val och vid val till riksdagen.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 86 och 87 i första kammaren av herr *Clemedtson* och nr 127 i andra kammaren av herr *Petersson* i Broaryd, i vilka motioner hemställts,

a) i motionen I: 86, att § 1 i lagen den 30 juni 1920 om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valedel vid vissa kommunala val samt om behandling av valedelsförsändelse måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Vid val — — — — —
— — — — — äger rum.
Hindret — — — — —
— — — — — stadgas.

Den rätt, nu är sagd, tillkommer:

1:o) den — — — — — militärtjänst;

2:o) den — — — — — fartyg;

3:o) den — — — — — konsulat;

4:o) den — — — — — fyrväsendet;

5:o) den som på grund av kroppslig sjukdom eller svaghet ej utan våda kan vid valtillfället sig inställa.

Rätt att, efter vad ovan sägs, utan inställelse inför valförrättare avgiva valedel genom försändelse tillkommer jämväl äkta maka till den, som enligt denna § äger rätt avgiva valedel genom försändelse, där vid försändelsens anordnande för maken och vid tiden därför kan tagas för visst, att makens hinder gör det omöjligt eller vållar avsevärd svårighet även för henne att vid valtillfället sig inställa, samt

att konstitutionsutskottet ville formulera och för riksdagen föreslå de ändringar i lagens text, som vid bifall till denna hemställan erfordrades;

b) i motionen I: 87, att samma utsträckning av rätten att avgiva sin röst genom valedelsförsändelse, som föreslagits i nyssnämnda motion, jämväl måtte medgivas vid val till riksdagens andra kammare, samt

att konstitutionsutskottet ville formulera och för riksdagen föreslå de änd-

ringar i lagen om val till riksdagen den 26 november 1920, som vid bifall till motionen kunde erfordras;

e) i motionen II: 127, att sådan ändring måtte vidtagas i lagen om val till riksdagen, att röstberättigade boende längre än 5 km. från vallokal ävensom sådan röstberättigad, som icke kunde komma dit annat än sjöledes, skulle äga rätt att genom valsedelsförsändelse till länsstyrelsen avgiva sin röst. I motionen hade tillika anhållits, att konstitutionsutskottet ville utarbeta förändringar i angivet syfte i nämnda lag.

Om utsträckt
rätt till
användning
av valsedels-
försändelse.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att

- a) motionen I: 86,
- b) motionen I: 87,
- c) motionen II: 127

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herrar *Reuterskiöld, Stendahl, Gustafson* i Kasenberg, *Svensson* i Grönvik och *Almquist* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet i anledning av de väckta motionerna bort hemställa om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag om lämpliga åtgärder till underlättande av rösträttens utövande.

Herr Clemedtson: Herr greve och talman! I egenskap av motionär i den föreliggande frågan ber jag att få säga några ord.

I motiveringen till min motion nr 86 påpekar jag det förhållandet, att enligt § 1 av lagen 30 juni 1920 ha vissa väljare rätt att utan inställelse inför valförrättaren avgiva valsedel vid vissa kommunala val. Sedan framhåller jag, att denna lag enligt min mening borde få ökad omfattning, ett större verksamhetsområde, och jag säger, att sådan rättighet också bör tillkomma den, som fått en kroppslig, kanske tillfällig, sjukdom, som hindrar honom att utöva sin rösträtt liksom också att maka till av yrke eller tjänst hindrad borde få rätt att använda valsedelsförsändelse. Hur detta skulle kunna ske, framgår av klämman, där jag tagit mig friheten att föreslå ett tilläggsmoment, ett moment nr 5, till § 1 i ovannämnda lag, samt dessutom några ord angående äkta makas rätt. Slutligen anhåller jag, att konstitutionsutskottet ville formulera och för riksdagen föreslå de ändringar i lagens text, som vid bifall till min hemställan erfordras.

Nu har jag från flera håll hört, att man tror, att det skulle vara mycket besvärligt att formulera en sådan bestämmelse, och att den skulle välla mycket stora tvistigheter och äventyrligheter i tillämpningen. Jag ber därför, herr greve och talman, att få framhålla, att enligt mitt förmenande skulle de förändringar i lagens text, som påkallas av mitt förslag, icke behöva vara alltför omfattande eller äventyrliga. Möjligtvis skulle ett bifall till min motion kunna motivera en komplettering, ett tillägg till sista stycket i § 3. I ifrågasvarande paragraf stadgas redan nu följande: »Är väljaren ej personligen känd för vittnet, åligge honom styrka sin identitet antingen genom intygande av trovärdig person eller ock medelst prästbevis, debetsedel, arbets- eller sjöfartsbok eller annan tillfyllestgörande handling.» Här hade jag tänkt mig, att man skulle kunna klara av denna sak med ett så pass enkelt tillägg, som följande: »Väljaren åligge även, då han vill anordna försändelse enligt § 1 5:o) och följande stycke, att på enahanda sätt styrka det förhållande, som hindret förorsakar, när detta icke med fullständig säkerhet för vittnet är känt.» Ett sådant litet tillägg synes mig kunna klara av den här saken, och som »trovärdig person» måste naturligtvis läkare anses. Alltså skulle läkarintyg, som företes för

Om utsträckt
rätt till
användning
av valsedels-
försändelse.

(Forts.)

vittnet, enligt mitt förmenande vara den allra kraftigast tillfyllestgörande handlingen, men jag menar inte och har inte heller föreslagit, att läkarintyg skulle vara obligatoriskt. Att sjukdom hindrar en valman att infinna sig, kan ju vara så pass tydligt och känt för vittnet, att det endast skulle vålla fullkomligt onödigt besvär och onödiga kostnader, om man under alla förhållanden skulle fordra läkarintyg. Jag ber också, herr talman, få påpeka, att i fall som detta kan inte vem som helst anlitas som vittne, utan lagen föreskriver redan nu vissa kvalifikationer för vittnet. Vittnet måste vara ledamot av valnämnd eller kommunalnämnd, och det är ju personer, som ha en viss auktoritet inom sin kommun, och på vilka man enligt mitt förmenande borde kunna lita. Något missbruk av valsedelsförsändelserna på grund av att vittnet inte skulle vara riktigt samvetsgrant, tror jag inte i någon nämnvärd grad kommer att yppa sig. Formulären till de valsedelsförsändelser, som nu anordnas, föreskriva att på dem skall antecknas hindrets art, och att därjämte vederbörande vittne, alltså ledamot av valnämnd eller kommunalnämnd, skall styrka, att den angivna förfallogrunden verkligen är för handen.

I utskottets utlåtande framhålles dessutom, att det förslag, som här föreligger från min sida, skulle innefatta påtagliga avsteg från de principer, som nu äro gällande i fråga om röstning utan personlig inställelse. I min motion ifrågasättes nämligen, att person, som bor inom valdistriktet, skulle få använda valsedelsförsändelse, under det att enligt nu gällande principer denna rätt tillkommer endast personer utom valdistriktet. Men, herr talman, om nu detta skall kallas för en princip, och ifall utskottet verkligen vill hålla på densamma, tror jag ändå, att man får betrakta den som en princip av sekundär art. Sedan det demokratiska genombrottet skett, åtminstone tycker jag det, har det mest viktiga ansetts vara att giva så många personer som möjligt tillfälle att deltaga i samhällets angelägenheter. Och det finns ju ett stort antal fullständigt oförvitliga och omdömesgilla medborgare, som enligt nu gällande bestämmelser absolut inte kunna deltaga i en valförrättning. Utskottet säger visserligen, att »även åtskilliga andra kategorier av väljare än de i motionerna angivna kunde med fog påfordra att erhålla möjlighet till röstning medelst valsedelsförsändelse». Jag vill inte, herr talman, bestrida, att så kan vara fallet, men att det inte blir så många fall av denna av utskottet antydda art, tror jag mig kunna säga, och i varje fall har utskottet i sitt utlåtande inte angivit, i vilka fall detta skulle kunna inträffa.

Nu säges det också i utskottets utlåtande: »Vad beträffar förslagen om rätt till valsedelsförsändelse för väljare, som av sjukdom eller kroppslig svaghet äro förhindrade att inställa sig vid valförrättning, vill utskottet erinra om att denna fråga genom motion fördes under riksdagens prövning i samband med hithörande lagstiftnings tillkomst vid 1919 års riksdag», och utskottet framhåller sedan, att härigenom skulle kunna utövas obehörig påtryckning på osjälvständiga väljare. Ja, herr talman, jag tror, att man om det skälet utan överdrift kan säga, att det är en konstruktion, som icke motsvaras av verkligheten, ty dessa väljare, som jag här vill ge ökade möjlighet till att få rösta, äro inte i någon mån mera mottagliga för obehörig påtryckning än andra väljare. Snarare tror jag, att de, som det här är fråga om, äro mera självständiga än väljarna i allmänhet.

Utskottet framhåller också, att »även andra förhållanden, såsom ålderdom, yttre fysiska hinder m. m. kunna lika väl anses utgöra laga förfall för personlig inställelse inför valförrättaren och borde alltså med samma skäl tagas under övervägande såsom konstituerande rätt att rösta medelst valsedelsförsändelse». Ja, herr talman, det har jag gjort i min motion, ty ålderdom och fysiska hinder m. m. komma naturligtvis att rubriceras i och tillhöra den kategori, som enligt mitt förslag bör inräknas bland dem, som på grund av kroppslig

lig sjukdom eller svaghet ej utan våda kunna inställa sig vid valförrättningen. Det, som av utskottet här anförts som polemik mot vad jag tagit mig friheten föreslå, är alltså en polemik mot något, som egentligen inte finns.

Vidare säger utskottet: »Vad åter angår förslaget om att äkta maka till väljare, som äger rätt att rösta medelst valsefelsförsändelse, jämväl skulle tillerkännas dylik rätt, kan utskottet icke finna, att några hållbara skäl för en dylik anordning förebragts. Det synes icke föreligga större anledning att giva ifrågavarande rätt åt maka till väljare av denna särskilda kategori än åt maka till annan väljare, som av särskild anledning är förhindrad att vid valtillfället vistas inom valdistriktet.» Herr talman! Denna motivering slår ju ihjäl de skäl, som föreligga för att giva manliga röstberättigade av ifrågavarande kategori rätt att få använda valsefelsförsändelse, då de vistas utom distriktet.

Ja, herr talman, här säges också, att missbruk skulle kunna ske, men om så i något fall skulle kunna bliva fallet, så är det ju inte missbruk av sådan art, att en väljare får rösta två gånger, utan ett missbruk skulle endast kunna medföra, att en väljare får avlämna sin röst en gång. Detta system kan ju inte i någon mån medföra, att någon otillbörlig får rösta, d. v. s. någon, som inte är röstberättigad. Om någon alltså skulle komma i åtnjutande av den förmånen att få använda valsefelsförsändelse, som strängt taget bort personligen deltaga i valet, så sker ju därmed inte något orätt, och någon fara eller våda behöver därigenom inte uppstå. Man borde kanske därför på detta område som på så många andra områden, då man inte är så värst säker på sin sak, hellre fria än fälla. Det är ju en gammal domarregel, som man i detta fall skulle kunna taga hänsyn till. Jag medger gärna, att exemplet inte är så synnerligen väl valt, men jag vill med detta ha sagt, att om en person, som inte är dödssjuk och som utan större fara skulle kunna infinna sig vid valförrättningen — det kommer naturligtvis att visa sig här liksom på många andra områden, att det finns gränssfall — skulle komma att få rösta genom valsefelsförsändelse, churu han strängt taget personligen borde inställa sig, så vore väl därmed inte någon som helst skada skedd.

Jag kan inte, som saken nu ligger till, herr greve och talman, yrka bifall till min motion. Det stöter nämligen på omöjligheter. Jag kan inte heller yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, men jag vill med dessa ord uttala min tacksamhet till reservanterna. Jag har, som sagt, inte något yrkande.

Herr von Geijer: Då den ärade motionären icke framförde något yrkande, så skulle jag kunna inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan. Emellertid gick han in i en jämförelsevis grundlig kritik av vad utskottet anför i sitt utlåtande, och den omständigheten, herr greve och talman, föranleder mig att här säga några ord. Jag skall dock fatta mig kort.

Om jag förstod motionären rätt, bestred han eller åtminstone vände sig mot utskottets framhållande, att motionen skulle innefatta ett påtagligt avsteg från den principiella ståndpunkt, som riksdagen en gång intagit, eller åtminstone är, sade han, om verkligen så är förhållandet, denna princip av sekundär art.

Jag vill emellertid då i korthet erinra om, hur den lagstiftning på ifrågavarande område, som fick sin slutliga gestaltning 1919 och 1920, tillkom. Som bekant var den äldsta formen den, att när det gällde politiska val, var personlig inställelse obligatorisk, och intet undantag medgavs. Men vid kommunala val rådde en motsatt princip, i det man fick lov att nästan obegränsat använda fullmakt. Något laga förfall eller dylikt behöfde man inte åberopa. Den enda inskränkningen var den, att en valman icke fick lov att använda mer än en fullmakt. För övrigt var det alldeles fritt. Riksdagen skrev 1908, huruvida det inte skulle vara skäl, att man beträffande de politiska valen gjorde

Om utsträckt rätt till användning av valsefelsförsändelse.
(Forts.)

Om utsträckt
rätt till
användning
av valsedels-
försändelse.
(Forts.)

en liten lindring och medgåve att i vissa fall en frånvarande valman skulle kunna få insända sin röstsedel.

Vad beträffar de kommunala valen, hade denna fullmaktsröstning varit föremål för den ena attacken efter den andra, och olägenheterna hade blottats. Jag skall inte upprepa de olika argumenten emot fullmaktsröstningen, utan jag skall sammanfatta dem genom att återropa ett yttrande, som fälldes för flera år sedan, angående dessa olägenheter nämligen, att fullmaktsröstningen hade visat sig vara omöjlig, då den ledde till så kallat kringlöpande och röstvärvande. Emellertid stodo dessa olägenheter så pass klart för alla, att man måste ingripa mot desamma. Båda dessa synpunkter tillmötesgick man i den nuvarande lagstiftningen. Då enade man sig nämligen om vad utskottet här kallar för en princip, när det gällde att i vissa fall medgiva undantag, och det är detta, som motionären nu vänt sig mot. — Jag behöver inte i detta sammanhang tala om äkta makars rätt att lämna fram för varandra valsedelsförsändelser; den har i någon mån en annan karaktär. — Statsmakterna medgävo då, att vissa personer skulle till båda slags valen få avge sin röstsedel genom s. k. valsedelsförsändelse; och den princip man enade sig om var, att denna rätt endast skulle tillkomma vissa yrkes- och tjänstemannagrupper, vilkas sysselsättning eller tjänst skulle vara av den art, att den tvang dem att vistas utanför valdistriktet vid valtillfället, och att man skulle kunna på förhand beräkna, att så var förhållandet. Det var alltså en bestämd, rätt avsevärd begränsning, som man gjorde, och utöver den ville man inte gå. Jag kan erinra om, att när dessa lagar beslötos, så förelågo flera motioner i frågan. En motion av herr Olsson i Kullenbergstorp gick i nästan precis samma riktning som herr Clemedtsons nu föreliggande, men det utskott, som då behandlade frågan, framhöll, att det inte ville frångå den princip, som hade formulerats, och utskottet ansåg, att just ett bifall till ett dylikt yrkande skulle innebära ett bestämt avsteg härifrån.

Denna synpunkt har även nu varit bestämmande för utskottet. Skola vi överhuvud taget ändra något på detta område, måste det föreligga mycket vägande skäl, och några sådana ha vi inte ansett vara ävägabragta i motionen. Dessutom befarade vi, att ett bifall till motionen skulle kunna medföra högst avsevärda och kanske betänkliga konsekvenser just i den riktningen, att vi så småningom skulle få tillbaka fullmaktsröstningen och härigenom återfå alla de olägenheter, som vi på sin tid hade velat komma ifrån. Det gällde sålunda här å ena sidan billighetshänsyn och å andra nödvändigheten av att tillse, att icke dessa olägenheter återigen skulle uppstå, och därför förmenade vi, att den formulering, som 1919 och 1920 gavs dessa bestämmelser, var den riktiga.

Jag skall nu ett ögonblick uppehålla mig vid herr Clemedtsons motion angående rätt till användande av s. k. valsedelsförsändelse för dem, som av sjukdom eller svaghet förhindras att rösta. Därvidlag förefinnas vissa svårigheter. Jag erinrar att särskilda utskottet år 1919, med undantag av *en* reservant, var enhälligt på den punkten och att riksdagen även antog utskottets förslag. Sjukdom är första steget till laga förfall, det kan icke förnekas. Men då frågar man sig: varför skall denna rätt inskränkas bara till dessa fall, då många andra kategorier väljare med samma fog och med återopande av billigheten kunna påfordra att få en sådan rättighet? För övrigt förefinnes det vissa svårigheter att kunna konstatera detta förfall. Såvitt jag fattade motionären rätt, var han ense med mig därom, att det är nästan omöjligt att begära, att vederbörande valmän skola kunna i varje särskilt fall presteras läkarbetyg. Vad blir följden då? Jo, att man får giva avkall på de bestämmelser, som nu gälla angående valförsändelsens verifierande. Man får giva avkall på dessa, och på den vägen kommer man rätt så nära till en fullmaktsröstning. Det blir ett par

vanliga vittnen, som få konstatera förhållandet, och då ha vi mycket lätt möjlighet till så kallat kringlöpande. Två personer springa kring till de sjuka, bevittna deras valsedlar och skicka in valsedlarna.

Vidare vände sig motionären mot vissa yttranden, som konstitutionsutskottet anført. Det gällde bl. a. de fysiska hindren. Där föreligger kanske ett litet missförstånd. Meningen är kanske inte så tydligt uttryckt här av konstitutionsutskottet, men man avsåg icke allenast sådana fysiska hinder, som hänförde sig till subjektet utan även andra, yttre anledningar till laga förfall, översvämningar och annat. Det var dessa allmänna synpunkter, som föranledde majoriteten i utskottet att ställa sig besämt avvisande mot motionärens yrkande i den vägen.

Vad sedan beträffar hans yrkande om att äkta makars rätt till valsedelsförsändelser skulle utsträckas, så syntes det utskottet, att näppeligen några bestämda skäl, som kunde stödja ett dylikt yttrande, vore framförda. Vad motionären för en stund sedan sade kanske ej heller verkat så övertygande, att man därför borde frånträda denna ståndpunkt. Något behov därav anse vi icke föreligga.

Beträffande slutligen den sista motionen ställer det sig något annorlunda. Därvidlag säger också utskottet, att det skulle kunna vara möjligt att på detta område tänka på, att några förbättringar vore att förorda. Jag vill härvid säga, att den omständigheten, att 1919—1920 års lagstiftning gav en bestämd gestaltning åt rättsuppfattningen på området, hindrar givetvis icke, att ändringar och förbättringar på enstaka ställen kunna vidtagas. Ett stöd för denna mening föreligger kanske i särskilda utskottets eget yttrande, som därvidlag framhöll, att det självklart i viss mån härvidlag gällde en försökslagstiftning. Utskottet ville ej heller förneka, att det vid långa avstånd kunde uppstå stora olägenheter av en eller annan art, men utskottet ville bestämt hålla före, att den väg, som här föreslagits, nämligen att bevilja rätt att rösta genom valsedelsförsändelse, näppeligen vore den rätta. Jag vill då först framhålla svårigheten att bestämma var 5-kilometersgränsen går. Jag vill erinra, att då vi under fjolåret behandlade frågan om avlöning åt kommunala förtroendemän, varvid just frågan om väglängden spelade en viss roll, framhölls det att det var svårt att avgöra hur väglängden skulle beräknas exempelvis då vattendrag skilde, huruvida det skulle vara avståndet efter allmänna landsvägen, en genväg eller sådant, som skulle beräknas. När det gäller den sist berörda lagstiftningen, nämligen om avlöningen åt kommunala förtroendemän, så spelade detta mindre roll, ty då kan saken bedömas från fall till fall, men när det är fråga om riksdagsmannaval t. ex., där det kan giva anledning till klander, torde det vara rätt riskabelt att ytterligare lossa på dessa band. Det visar sig f. ö. förenat med rätt stora svårigheter att kunna få personer, som nöjaktigt skulle kunna intyga, att den röstberättigade iakttagit det sätt, varpå en valsedelsförsändelse skall göras, och slutligen — och detta är avgörande skälet däremot — om man verkligen skulle medgiva detta, och man finge en rayon på 5 kilometer, så att alla utanför den finge sända in valsedel, vore det fara värt, att de flesta av dessa personer, som bodde utanför denna zon, skulle begagna sig av valsedelsförsändelse. Och vidare framgick — det kan jag tillägga — av den undersökning, som konstitutionsutskottet gjorde, med absolut tydlighet, att det var icke så lätt att åstadkomma dessa valsedelsförsändelser, ty det är faktum, att kassationsprocenten på dessa valsedelsförsändelser varit mycket stor. Men de angivna svårigheterna voro icke de enda skäl, som gjorde, att man icke försökte komma fram den vägen, utan där fanns en annan väg, att komma fram, som utskottet ansåg vara riktigare och lämpligare, nämligen att öka antalet vallokaler och att på så sätt underlätta avlämnandet av valsedlarna. Gör man detta, behöver man icke tillgripa något, vars konsekvenser vi icke kunna överblicka.

Om utsträckt rätt till användning av valsedelsförsändelse.
(Forts.)

Om utsträckt
rätt till
användning
av valsedels-
försändelse.

(Forts.)

Det har framhållits flera gånger, då det varit tal om andra förändringar i vår valordning, att utvecklingen i våra kommuner har gått i sådan riktning, att det bör vara lätt att lägga rätt så stora bördor på valförrättarna. Det är icke någon svårighet att inom kommunerna driva upp lämpliga personer på skilda orter. Vallokalernas antal torde sålunda lätt kunna ökas. Den vägen förefaller utskottet att vara lämpligare, och under sådana förhållanden, herr greve och talman, ber jag att på denna punkt få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Clemedtson: Herr talman! Utskottets ärade ordförande koncentrerade, såvitt jag kan förstå, sina betänkligheter emot vad här har föreslagits på ett par punkter. Den första och kanske viktigaste, från hans synpunkt sett, var, att han ansåg, att man genom vad som här var föreslaget skulle komma tillbaka till den gamla fullmaktssomröstningen. Men jag tyckte, att kammaren var alldeles enig i en nyss här förd debatt i en annan fråga därom, att man icke fick draga ut konsekvensen alltför långt. Och jag tror, att man ej heller i denna fråga med rätt bör säga, att om man går med på vad som här är föreslaget, så får man gå med på orimligheter i fortsatt riktning.

Vidare sade den ärade utskottsordföranden, att man kunde befara, att om man bifölle min motion, skulle man komma därhän, att på landsbygden skulle vanliga vittnen — jag antecknade det — »springa omkring till de sjuka» och utan kontroll bevittna deras valsedelsförsändelser. Men, herr talman, det är ju något, som jag icke alls har tänkt mig, än mindre föreslagit, utan vad jag har föreslagit är, att sådana, som av kroppslig sjukdom eller svaghet icke skulle kunna infinna sig i vallokalen, men som vilja rösta, skulle få anlita det kvalificerade vittnet och att de också skulle vara skyldiga att, om det förhållande, som den röstande valsedelsförsändaren ville åberopa, icke med säkerhet vore känt för vittnet, styrka detta med en tillfyllestgörande handling i enlighet med den text, som redan finnes i lagen beträffande andra väljare. Jag har just framför mig ett valkuvert, som skulle komma i tillämpning, och här står det tryckt på detta till och med, att som vittne må endast anlitas, »om väljaren vistas inom riket: på landet ordförande eller ledamot i valnämnd eller kommunalnämnd samt i stad tjänsteman, som av magistraten förordnats». Jag tycker, att det är litet orättvist mot motionären att säga, att ett bifall till vad han föreslagit skulle innebära något helt annat, än vad motionären både tänkt sig och skrivit om.

Vidare sade jag i mitt första anförande, att utskottet visserligen sagt, att det var många andra, som med fog skulle kunna åberopa sig på liknande skäl, som dem jag här har andragit, men jag sade också, att utskottet har icke pekats på vilka dessa många andra skulle vara, och den ärade utskottsordföranden, såvitt jag uppfattade vad han sade, angav icke heller dessa. De äro visserligen antydda i utskottets utlåtande, och de äro vidare här av utskottets ärade ordförande åberopade, men, som sagt, vilka de kunna vara är för mig fortfarande en gåta. Jag sade, att jag visserligen kunde tänka mig något enstaka fall, men det var svårt för mig att finna, att dessa enstaka fall skulle kunna vara så många, att man här skulle kunna behöva taga hänsyn till dem.

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Jag lovar att säga endast några ord för att rätta ett missförstånd av den siste ärade talaren.

Jag hade nog förstått honom rätt därutinnan, att han tänkt sig, att den nuvarande formen för valsedelsförsändelsens bevittnande, skulle iakttagas, men jag menade, att utvecklingen skulle gå i den riktning, jag antydde, därför att det skulle visa sig uppstå svårigheter.

Herr Lindhagen: Det är sedan gammalt ett känt missförhållande, som har mycket litet uppmärksamrats enligt min uppfattning, och det är något, som man skulle kunna kalla för avståndsstrecket vid utövande av rösträtten. Det är ju ett mycket obilligt förhållande, att här i landet på landsbygden och i all synnerhet i de stora skogssocknarna stora delar av befolkningen bliva urständsatta att rösta på grund av de stora avstånden. Dels kunna de icke underkasta sig strapatserna, och dels är det att begära över förmågan, att de skola offra så mycket av tid, pengar och arbete för att utöva sin rösträtt. Även i detta fall blir dessutom de förmögnare privilegierade. Jag anser sålunda, att här föreligger en av de allra viktigaste blottorna i vårt nuvarande rösträttssystem, och när en motionär har fäst uppmärksamheten på detta, tycker jag, att han erinrat om en mycket viktig angelägenhet.

Nu medger jag å andra sidan, att det är svårt att finna ut det rätta medlet och att det är fara för handen, att, om man får ett dylikt medel, det medlet skall kunna utnyttjas agitatoriskt och att därigenom den, som har bästa tillgången på pengar, kan få tillfälle att utnyttja medlet till sin fördel. Men själva det stora missförhållandet kvarstår i alla fall. Att det icke går att avhjälpa det genom fullmaktsröstning, som vi ha tidigare erfarenhet av, tar jag för alldeles givet. Man har då intet annat att välja på än valsedelsförsändelser och nya omröstningsplatsers inrättande. Utskottet har föreslagit det senare som den riktiga vägen, ehuru med en viss betänksamhet även där. Jag tror knappast, att det kan vara tillräckligt med hänsyn till vårt lands stora avstånd och glesa befolkning. Även om man uppdelar de nuvarande valdistrikten i många nya, kvarstå säkerligen i allt fall i avsevärd utsträckning de stora olägenheter, som påpekats särskilt i motionen nr 127 i andra kammaren. Emellertid, när denna sak dragits inför konstitutionsutskottet, som har en vidsträckt befogenhet att på eget initiativ uppta en sådan här fråga, så tycker jag verkligen, att här borde ha varit tillfälle för konstitutionsutskottet att icke blott i motiveringen uttala sina sympatier, utan också verkligen komma fram med ett försök till eget tänkande i saken, som man kunde taga fasta på, och i varje fall begära övervägande hos regeringen i en sådan stor angelägenhet. Under sådana förhållanden skulle jag vilja yrka bifall till reservationen, som i varje fall för frågan framåt, och jag tycker det är skada, att, såsom just nu tillvisats mig, herr talmannen icke anser sig kunna framställa proposition på ett sådant yrkande, en uppfattning, som förefaller mig vara väl mycket formell.

Herr Stendahl: Herr greve och talman! Det är med mycket stort nöje jag i detta fall till alla delar kan instämma i vad den siste ärade talaren anført. Jag delar fullständigt hans uppfattning. I trots av att man utökat rösträtten har man satt upp helt nya streck, och de nya strecken äro svårigheterna för en massa medborgare att utöva den dem tillerkända rösträtten. Det är detta, som av motionärerna påpekats. Dessa ha till avhjälpan av detta onda kommit med ett förslag eller olika förslag, som konstitutionsutskottets majoritet icke har velat acceptera av rädsla för något, som av konstitutionsutskottets majoritet ansågs skulle kunna leda till upptagande av tidigare existerande missbruk eller att fullmaktsröstning åter i annan form skulle leva upp. Jag skall icke giva mig in på att diskutera, huruvida dessa farhågor äro väsentligen befogade eller icke, men reservanternas ha delat motionärernas uppfattning därutinnan, att de av herr Lindhagen särskilt omförmälda nya hindren för utövande av rösträtten måste bortskaffas på det ena eller det andra sättet, och därför ha vi hemställt, att konstitutionsutskottet skulle göra bruk av sin initiativrätt. Detta har majoriteten icke velat. Orsaken till att här icke tidigare av reservanternas yrkats bifall till deras reser-

Om utsträckt rätt till användning av valsedelsförsändelse.
(Forts.)

Om utsträckt
rätt till
användning
av valsedels-
försändelse.
(Forts.)

vation är, att vi mycket väl veta, att talmannen i sådant fall vägrar proposition, men vi ha ansett, att bara reservationens existens bör vara tillräcklig anledning för vilken regering som helst att beakta detta missförhållande, som existerar, så att inom en icke allt för lång framtid förslag till undanröjande av de av herr Lindhagen och av resp. motionärer påpekade missförhållandena skulle kunna framläggas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om utsträckning av den tid, inom vilken motion i ämne, tillhörande ständigt utskotts behandling, må väckas; och

nr 14, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att vid val av suppleanter för landstingsmän utse personliga suppleanter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna blev propositionen nr 222 på begäran bordlagd, varemot propositionen nr 223 nu hänvisades till jordbruksutskottet.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 114, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, inefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 115, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 5, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 48, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse, angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 januari—30 juni 1923;

nr 49, i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av beskickningshus i Washington;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1925—1926 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels och innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist m. m.;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln bebadad framställning angående tillbyggnadsarbeten å serafimerlasarettet icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Lunds stad av vissa byggnader å förutvarande tomten för folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av viss del av folkskoleseminariets i Karlstad tomtområde mot annan mark;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av fortsättningsskola med endast en årskurs; och

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för iordningställande av trädgården vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av väckta motioner om pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer;

nr 32, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Konungen angående utsträckt pensionsrätt för befattningshavare inom fattigvård och barnavård;

nr 33, i anledning av särskilda utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar rörande pensioner åt dels vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer, dels ock efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer; och

nr 34, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

första lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående obligatorisk ansvarsförsäkring för motorfordon m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring dels ock fyra i ämnet väckta motioner;

nr 20, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen den 25 april 1919 angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av härbärg å arbetarna m. m.;

nr 21, i anledning av väckt motion med förslag till vissa bestämmelser i fråga om minderårigas användande vid skogs- och flottningsarbete;

nr 22, i anledning av väckt motion om ändring i bestämmelserna rörande rösträtt å flottningsstämma; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,50 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om införande av proportionellt valsätt vid val till och inom kyrkofullmäktige i Göteborg;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med föreskrifter angående medgivande i vissa fall av undantag från gällande bestämmelser av inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.; samt

nr 23, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å ledbultkättingar av mindre diameter än 6 mm. ledbult; ävensom

första lagutskottets utlåtande nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsokningslagen m. m., dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 390, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående vissa åtgärder till främjande av ökad sparsamhet bland vårt folk, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar rörande frivilliga skytteväsendets befrämjande, remontering och truppförbandens övningar; samt

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 125, till Konungen i anledning av väckta motioner om ändring av 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 31, angående ändrad lydelse av § 1 i instruktionen för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna;

nr 32, angående beredande av möjlighet för obotligt sjuk prästman att före 65-årsåldern komma i åtnjutande av emeritilön;

nr 33, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 6, 7, 8 och 21 §§ i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;

nr 34, om ändrad lydelse av 2, 3, 8 och 9 §§ i lagen den 25 maj 1894 angående jordfästning;

nr 35, om tullfrihet för konstgjorda garvningsmedel;

nr 36, om beredande av möjlighet att i större landskommuner överflytta vårdandet av folk- och fortsättningsskoleväsendet till den borgerliga kommunen;

nr 37, angående val av tryckfrihetskommitté;

nr 38, angående ändring i förordningen den 21 december 1857 om ägors freående emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet m. m.;

nr 39, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 2 och 4 §§ vattenlagen;

nr 40, angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen;

nr 41, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 42, angående ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning;

nr 43, angående viss skärpning av de i förordningen om motorfordon stadgade villkoren för erhållande av körkort;

nr 44, om införande av vissa ändringar i fattigvårdslagen;

nr 45, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 32 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

nr 46, angående ändrad lydelse av 40 § 1 mom. i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården;

nr 47, rörande förordning angående rätt för parter i kommunala mål samt i fattigvårds- och barnavårdsmål att med posten insända besvärsskrifter och övriga handlingar;

nr 48, rörande lag i anledning av Sveriges anslutning till de internationella konventionerna angående godsbefordring å järnväg samt angående befordring å järnväg av resande och resgods;

nr 49, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen; samt

nr 50, angående lag om ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom., 18 § 2 mom. och 23 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 222, med förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 5 och 48—59, bankoutskottets utlåtanden nr 30 och 32—34, första lagutskottets utlåtande nr 25 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 19—23.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtande nr 5 angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel måtte uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
